

CEKIN

Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

Scenariusz zajęć Rozwój Obszarów Wiejskich

MATERIAŁY DLA NAUCZYCIELI

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

1. Wieś, w której mieszkam

1. Wieś, w której mieszkam

Andrzej Hałasiewicz

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Refleksja nad własnym miejscem zamieszkania ucznia.
- 1.1.2. Poznanie specyficznych cech miejsca zamieszkania i jego okolic.
- 1.1.3. Identyfikacja instytucji i usług publicznych.
- 1.1.4. Rozpoznanie firm produkcyjnych i usługowych.
- 1.1.5. Poznanie ciekawych mieszkańców.
- 1.1.6. Poznanie organizacji społecznych działających w miejscu zamieszkania ucznia.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Ma opinię o dobrych i złych stronach własnej miejscowości.
- 1.2.2. Posiada wiedzę o dostępnych usługach i instytucjach publicznych.
- 1.2.3. Zidentyfikował organizacje społeczne występujące w swojej miejscowości oraz ciekawych mieszkańców.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>1) Przedstawienie programu nauczania i podkreślenie jego eksperymentalnego charakteru.</p> <p>2) Zdefiniowanie zadania na następne zajęcia zgodnie z celami opisanymi w punkcie 1. Lepsze poznanie własnej miejscowości, identyfikacja jej zasobów, estetyka wsi, układ przestrzenny, ludzie i instytucje.</p> <p>Metodyka nauczania: na zajęciach wstępnych nauczyciel prosi uczniów, aby przed następnymi zajęciami bliżej przyjrzeni się swojej miejscowości, zlokalizowali ją na mapie, zrobili zdjęcia ciekawych miejsc, sporządzili wykaz instytucji, firm i organizacji. Na następnych spotkaniach uczniowie robią prezentacje swoich miejscowości – 5–10 minut.</p> <p>Zajęcia wstępne i prezentacje uczniów mogą mieć decydujący wpływ na późniejsze zaangażowanie się uczniów. Wymaga to od nauczyciela zindywidualizowanego podejścia do uczniów, uwzględnienia ich możliwości i umiejętności. W uzasadnionych przypadkach prezentacje mogą być przygotowane przez zespoły 2–3-osobowe. W przypadku ucznia z dużego miasta można wybrać inną znaną uczniowi miejscowość. W miarę możliwości należy zapewnić uczniom dostęp do komputera i Internetu. Zachęcać ich do przygotowania prezentacji w MS PowerPoint lub z wykorzystaniem plansz.</p>	1
2	<p>Ćwiczenie: Prezentacja swoich miejscowości przez uczniów.</p> <p>Cel: Lepsze poznanie swojej miejscowości, ćwiczenie umiejętności opowiadania o niej. Dodatkowo – rozwijanie umiejętności przygotowywania i przedstawiania prezentacji.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Nie ma złych prezentacji – pozytywne motywowanie wszystkich uczniów.</p> <p>Opis miejscowości powinien zawierać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Ogólną charakterystykę. 2) Położenie. 3) Liczbę mieszkańców. 4) Instytucje. 5) Punkty usługowe. 6) Firmy. 7) Organizacje. 8) Zalety. 9) Wady. 10) Czy chcą tam dalej mieszkać? Dlaczego? <p>Przebieg:</p> <p>Uczniowie po wprowadzeniu nauczyciela przedstawiają swoje miejscowości, opisując je i komentując. Po prezentacji koleżanki i koledzy zadają pytania.</p> <p>Podsumowanie:</p> <p>Na koniec należy podsumować prezentacje, docenić pracę autorów i wspólnie się zastanowić jakie typy miejscowości się pojawiły. Przejsć do kolejnej części zajęć – do dyskusji.</p> <p>Materiały/zasoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Komputer i projektor multimedialny. 2) Papier flipchart lub inny dużego formatu. 3) Kolorowe markery. 	5

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3	<p>Dyskusja: Dobre i złe strony mieszkania na wsi lub w małym mieście.</p> <p>Cel wykorzystania: Przygotowanie i przedstawienie prezentacji o swoich miejscowościach umożliwiło uczniom przemyślenie zalet i wad związanych z ich miejscem zamieszkania. Własne opinie skonfrontują z opiniami innych uczniów.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Dyskusję można przeprowadzić na różne sposoby i jego wybór zależy do oceny sytuacji dokonanej przez nauczyciela. Może to być otwarta, ogólna dyskusja, można też podzielić uczniów na dwie grupy: zwolenników i przeciwników zamieszkiwania na wsi i przeprowadzić debatę oksfordzką. Opis sposobu przeprowadzenia debaty jest w karcie o instytucjach.</p>	4

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Prezentacje uczniów.

Ćwiczenie 2. Dyskusja – Dobre i złe strony mieszkania na wsi lub w małym mieście.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

- Przygotowanie prezentacji.
- Rozmowa ze starszymi mieszkańcami wsi o przeszłości miejscowości i zmianach w niej zachodzących.
- Zrobienie fotografii najciekawszych miejsc.
- Przygotowanie się do dyskusji.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

- Jakość prezentacji.
- Aktywność ucznia w dyskusji.

5. Literatura przedmiotu

- 1) Kostecka D., *Maliszewo dawniej i dziś*. FDPA, Scholar, Warszawa 2010
- 2) Wilkin J., Nurzyńska I. (red.), *Polska wieś 2010*. FDPA, Warszawa 2010
- 3) *Każde miejsce opowiada swoją historię*. Fundusz Współpracy – Program Agrolinia 2000, Poznań 2001

6. Materiały do zajęć na temat Wieś, w której mieszkam

Prezentacja z programem przedmiotu.

<http://historia.urszulina.net>

<http://www.atlaswsi.pl>

<http://www.kwieciszewo.free.ngo.pl>

<http://www.krobia.info>

<http://www.marunowo.pl>

<http://www.dlugie.pomorze.pl>

<http://www.fww.org.pl>

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

2

2. Organizacje i instytucje w życiu wsi

2. Organizacje i instytucje w życiu wsi

Ryszard Kamiński

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Poznanie znaczenia organizacji i instytucji społecznych w życiu wsi.
- 1.1.2. Zapoznanie się z najważniejszymi organizacjami występującymi w przeszłości.
- 1.1.3. Poznanie współczesnych form organizacji społeczności wiejskich.
- 1.1.4. Nabycie umiejętności rozpoznawania przejawów aktywności organizacji na wsi oraz nawiązanie kontaktu z organizacjami działającymi w miejscu zamieszkania uczniów lub w pobliżu szkoły.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Potrafi wymienić najważniejsze organizacje i instytucje funkcjonujące na polskiej wsi.
- 1.2.2. Zna zasady funkcjonowania najważniejszych dla polskiej wsi organizacji.
- 1.2.3. Zidentyfikował organizacje występujące w jego miejscowości (tej, w której mieszka, tej, którą zna, lub tej położonej w pobliżu szkoły).
- 1.2.4. Opracował mapę organizacji w znanej sobie miejscowości.
- 1.2.5. Potrafi określić znaczenie poszczególnych organizacji i instytucji dla poszczególnych grup mieszkańców.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>1) Czym jest organizacja i instytucja wiejska?</p> <p>2) Definicje instytucji i organizacji.</p> <p>3) Klasyfikacja najważniejszych organizacji w życiu polskiej wsi.</p> <p>4) Przykłady organizacji rolniczych w Unii Europejskiej.</p> <p>Metodyka nauczania:</p> <p>Wykład z elementami dyskusji dydaktycznej, możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych rekomendowanych w literaturze.</p>	2
2	<p>Ćwiczenie 1: Mapa organizacji w mojej wsi</p> <p>Cel wykorzystania:</p> <p>Zachęcenie uczniów do rozpoznawania organizacji, instytucji i struktur społecznych występujących w miejscu ich zamieszkania. Nabycie umiejętności kojarzenia poszczególnych miejsc z przejawami aktywności instytucjonalnej.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Podziel uczniów na grupy 4–6-osobowe, daj im flipchart i przynajmniej jeden marker dla każdego. Poproś uczestników o przygotowanie mapy uwzględniającej miejsca, które kojarzą się uczniom z organizacjami i instytucjami, zarówno formalnymi, jak i nieformalnymi (miejsca spotkań, rozwiązywania problemów, wspólnej pracy, wypoczynku itd.).</p> <p>Podkreśl, że zadanie to nie dotyczy kartografii i niezbyt ważne są też walory estetyczne – ważne jest, aby wszyscy się zaangażowali i wyrazili swoje opinie.</p> <p>Przebieg:</p> <p>Uczniowie rysują mapę w małych grupach, przy czym warto jednego z nich wytypować do roli moderatora – odpowiedzialnego za pracę grupy, zaangażowanie wszystkich, pilnowanie czasu, rysowanie, sprawozdanie efektów w imieniu grupy.</p> <p>Podsumowanie:</p> <p>Na koniec należy zawiesić arkusze i przeprowadzić dyskusję celem zweryfikowania i sprawdzenia poglądów wszystkich uczniów. Wtedy także należy docenić pracę autorów.</p> <p>Materiały/zasoby:</p> <p>papier flipchart lub inny dużego formatu, wiele kolorowych markerów, taśma malarska, pomieszczenie, w którym są stoły do pracy każdej z grup oraz dużo miejsca na ścianach.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3	<p>Ćwiczenie 2: Kto pomaga rolnikom? – diagram Venna</p> <p>Cel wykorzystania: Zachęcenie uczniów do określenia instytucji i organizacji mających wpływ na funkcjonowanie gospodarstw rolnych. Nabycie umiejętności pracy w grupie oraz przekonywania do swoich poglądów. Wzajemna nauka poprzez wymianę poglądów na temat funkcjonowania organizacji i instytucji w otoczeniu rolników.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Podziel uczniów na grupy 4–6-osobowe.</p> <p>Krok 1. Siedząc w grupach uczniowie przygotowują długie listy organizacji i instytucji, które mają jakikolwiek wpływ na funkcjonowanie tytułowego rolnika (w praktyce gospodarstwa rolnego). Wykorzystujemy tu technikę burzy mózgów. Jeden z uczniów zapisuje pomysły, reszta zgłasza, każdy pomysł jest dobry, wart zapisania. Na tym etapie nie krytykujemy – dopisujemy do listy.</p> <p>Krok 2. Każda grupa otrzymuje trzy rozmiary kółek, na których wypisuje organizacje w zależności od ich znaczenia dla rolników. Na dużym kółku organizacja ważna dla funkcjonowania gospodarstwa, na małym organizacja mająca niewielkie znaczenie dla funkcjonowania gospodarstwa. Przepisujemy wszystkie organizacje zidentyfikowane wcześniej podczas sesji burzy mózgów.</p> <p>Krok 3. Na arkuszu papieru flipchart lub arkuszu szarego papieru należy centralnie narysować symboliczne gospodarstwa i obok rolnika. Następnie uczniowie w poszczególnych grupach kładą (jeszcze nie przyklejają) poszczególne koła z nazwami organizacji. Zasada jest tu następująca: organizacje, które są „blisko” rolnika (i rozwiązywania jego problemów) kładziemy w pobliżu gospodarstwa; organizacje, które są dalej od „spraw rolników”, będą ułożone dalej. Może się zdarzyć, że organizacja ważna – na dużym kółku – będzie zlokalizowana daleko od gospodarstwa i odwrotnie – organizacja mająca niewielki wpływ na rozwiązywanie problemów rolników może być zlokalizowana stosunkowo blisko. Dopiero po uzgodnieniu lokalizacji poszczególnych organizacji grupa przykleja kółka na szarym papierze i powstaje tzw. diagram Venna.</p> <p>Przebieg: Ćwiczenie winno być przeprowadzone w uporządkowany sposób – krok po kroku. Kartki powinny być przyklejone na samym końcu.</p> <p>Podsumowanie: Na koniec należy zawiesić arkusze i przeprowadzić dyskusję podsumowującą dla porównania poglądów wszystkich uczniów.</p> <p>Uwagi dotyczące wykorzystania ćwiczenia: Bardzo użyteczna technika w ustalaniu działań, jakie należy podjąć dla zaangażowania, mobilizacji osób i instytucji zajmujących się analizowanym problemem.</p> <p>Materiały/zasoby: flipchart, arkusze papieru, klej, markery, taśma, krzesła i stoły, miejsce na ścianie.</p>	2
4	<p>1) Znaczenie grup producenckich i innych form organizacji gospodarczych. 2) Historia współpracy gospodarczej w Polsce i na świecie. 3) Doświadczenia tworzenia grup producenckich przed wejściem Polski do UE. 4) Możliwości wsparcia grup producenckich w ramach instrumentów WPR (PROW 2007-13).</p> <p>W przygotowaniu sesji należy kierować się informacjami załączonymi w niniejszym dokumencie oraz danymi z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, np.</p> <p>www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Grupy-producentow-rolnych-PROW-2007-2013</p> <p>Można też korzystać z raportów „Polska wieś”, publikowanych na stronie internetowej Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa FDPA, (www.fdpa.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=15&lang=pl)</p>	3

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
5	<p>Ćwiczenie 3. Razem czy osobno – debata oksfordzka na temat: czy rolnicy powinni tworzyć i przystępować do grup producenckich</p> <p>Debata:</p> <p>Debata to metoda sięgająca starożytności, bo już wtedy zajmowano się sztuką argumentacji (erystyki). Aby przeprowadzić debatę, należy uczestników spotkania podzielić na dwie grupy, w których poszukiwać będą argumentów na poparcie dyskutowanej tezy. Następnie odbywa się prezentacja stanowisk. Podsumowania dokonuje prowadzący spotkanie.</p> <p>Debata jest dobrą techniką do poszukiwania i prezentowania argumentów „za” i „przeciw” – słabych i mocnych stron konkretnego rozwiązania problemu, pomysłu itd. Może być zastosowana również przy omawianiu kontrowersyjnych tematów, wobec których uczestnicy mają wyraźnie określone, rozbieżne stanowiska. Celem tej formy dyskusji jest wówczas ich prezentacja w przyjazny sposób. Zadaniem dyskutantów jest zaprezentowanie argumentów „za” i „przeciw” oraz przekonanie do swoich poglądów pozostałych, a nie jedynie wykazanie się umiejętnościami atakowania przeciwnika (nie wolno dopuszczać do ataków personalnych).</p> <p>Cel wykorzystania:</p> <p>Podsumowanie wiedzy uczniów na temat korzyści przystępowania rolników do grup producenckich. Wypracowanie przez uczniów własnych opinii na temat bilansu „za” i „przeciw” przynależności do grup producenckich oraz warunków, jakie musi spełnić grupa, aby osiągnąć sukces.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Debatę można przeprowadzić jako formę wprowadzenia do tematu, ale sugeruje się bardziej jako formę sprawdzenia wiedzy uczniów.</p> <p>Na zajęciach poprzedzających należy podać uczniom podstawowe informacje dotyczące grup producenckich. Można przypisać role „za” i „przeciw” na kilka dni przed zajęciami, lepiej jest jednak dokonać losowania na około 30 – 40 minut przed debatą. Do udziału w samej debacie można zaprosić przedstawicieli istniejących w okolicy grup producenckich, izby rolniczej lub ośrodka doradztwa rolniczego.</p> <p>Przebieg:</p> <p>Jeżeli uczniowie byli wcześniej wprowadzeni do tematyki grup producenckich, należy podzielić ich na dwa zespoły, wylosować role „za” i „przeciw” i przeznaczyć min. 30 minut na przygotowanie do debaty. Ze względów praktycznych debatowania lepiej wyznaczyć dwa zespoły 3–5-osobowe, pozostali uczniowie winni stanowić publiczność. Należy wyznaczyć jedną osobę prowadzącą (w każdym przypadku czuwać powinien nauczyciel). Po wyczerpaniu limitu czasu można przeprowadzić głosowanie wśród uczniów nie zaangażowanych bezpośrednio (publiczności). Można też zaprosić do wzięcia udziału w głosowaniu zaproszonych gości.</p> <p>Podsumowanie:</p> <p>Na koniec należy przeprowadzić głosowanie oraz dyskusję podsumowującą z udziałem wszystkich uczniów, odnoszącą się zarówno do tematyki grup producenckich, jak i do debaty jako formy wyrażania swoich poglądów.</p> <p>Uwagi dotyczące wykorzystania ćwiczenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Debata musi podlegać kontroli. Prowadzącym dyskusję może być nauczyciel lub wybrany uczeń. – Do zadań prowadzącego należy czuwanie nad przebiegiem debaty, otwieranie dyskusji, przydzielanie i odbieranie głosu w razie przekroczenia limitu czasu, czuwanie nad kulturą dyskusji i gaszenie ewentualnych negatywnych emocji. – Nie należy wyręczać uczniów w dyskusji – nie dopowiadamy, nie komentujemy, nie sprowadzamy dyskusji na tory uczniowie – nauczyciel. Jeżeli w argumentacji uczniów pojawiły się błędy merytoryczne, można o nich wspomnieć w podsumowaniu. 	3

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
5	<p>– Należy podsumować debatę po jej zakończeniu. Można zapytać uczniów, jakie, ich zdaniem, momenty debaty były kluczowe dla zrozumienia postawionej tezy, jakie argumenty były najbardziej przekonujące, jakie argumenty usłyszeli po raz pierwszy. Być może w wyniku debaty ktoś został przekonany i zmienił swoje zdanie? Warto pogratulować uczniom i podkreślić, że zmiana zdania po analizie argumentów to oznaka otwartości na cudze poglądy oraz dojrzałości emocjonalnej.</p> <p>Należy też bezwzględnie unikać typowych błędów, takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odchodzenie od tematu debaty, – niestrzymanie się limitu czasu, – brak rozwinięcia przedstawionego argumentu, – atakowanie personalne przeciwnika, – zakłócanie przemówienia przeciwnika. <p>Rekomendacje wykorzystania tej formy na podstawie materiałów Beaty Przybył „Debata jako forma nauczania”, http://www.szkolnictwo.pl/index.php?id=PU6963</p> <p>Materiały/zasoby: flipchart, arkusze papieru, markery, taśma, krzesła i stoły.</p>	

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Mapa organizacji z mojej wsi.

Ćwiczenie 2. Kto pomaga rolnikom? – diagram Venna.

Ćwiczenie 3. Razem czy osobno – debata oksfordzka na temat: czy rolnicy powinni tworzyć i przystępować do grup producenckich.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

– Wywiad z jednym liderów znanej organizacji społecznej (ew. zaproszenie lidera organizacji na lekcję).

– Rozmowa z sołtysiem i innymi mieszkańcami na temat: na tropach grup producenckich i spółdzielni rolników.

4. Środki dydaktyczne

– Prezentacja multimedialna.

– Materiały wymienione w opisie poszczególnych ćwiczeń.

– Materiały informacyjne wymienione w tekście.

– Strony internetowe wymienione w materiałach dla ucznia i scenariuszu.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

– Wiedza wg zakresu tematycznego.

– Opracowanie mapy organizacji z miejscowości, którą zna uczeń.

– Zaangażowanie ucznia w przygotowanie i prowadzenie debaty na temat grup producenckich.

6. Literatura przedmiotu

1) Bratkowski S. (1993), *Którędy do dobrobytu wsi*. Warszawa

2) Czapiński J. (2009), *Diagnoza Społeczna 2009*. Warszawa, Rada Monitoringu Społecznego, s. 280 (www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2009)

3) Czyżewski B., Jertzak M.A. (2006), *Ekonomiczne uwarunkowania wykorzystania rynkowych narzędzi stabilizacji cen i zarządzania ryzykiem w rolnictwie*. Poznań, Wyd. AR w Poznaniu

4) European Social Survey (ESS). Na stronach WWW Komisji Europejskiej (www.europeansocialsurvey.org)

- 5) Fedyszak-Radziejowska B. (2008), *Polska wieś cztery lata po akcesji – wymiar demarginalizacji* [w:] *Polska wieś 2008. Raport o stanie wsi*. Red. J. Wilkin, I. Nurzyńska. Warszawa, Fundacja na Rzecz Polskiego Rolnictwa, s. 74-76
- 6) Fedyszak-Radziejowska B. (2006), *Kapitał ludzki i społeczny* [w:] *Polska wieś 2006. Raport o stanie wsi*. Warszawa, Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa
- 7) Fedyszak-Radziejowska B. (2006), *Przyszłość doradztwa rolniczego w Polsce. Zmiana czy doskonalenie dotychczasowych rozwiązań. Analiza instytucjonalna*. Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, nr 1, s. 75-85
- 8) Gliński P., Lewenstein B., Siciński A. (2002), *Samoorganizacja społeczeństwa polskiego: trzeci sektor*. Warszawa, IFiS PAN
- 9) Gospodarowicz M. (2006), *Organizacje wspierające lokalny rozwój społeczno-gospodarczy w świetle materiałów statystycznych GUS* [w:] *Ocena wpływu rozmieszczenia instytucji wiejskich na lokalny rozwój społeczno-gospodarczy*. Red. D. Kołodziejczyk. Warszawa, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, s. 65
- 10) Gospodarowicz M., Kołodziejczyk D., Wasilewski A. (2009), *Instytucjonalne czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, Synteza wyników badań prowadzonych w okresie 2005-2009*. Warszawa, IERiGŻ
- 11) Gumkowska M., Herbst J., *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych – raporty z kolejnych badań*. Warszawa, Stowarzyszenie Klon/Jawor (www.ngo.pl)
- 12) Halamska M. (2008), *Organizacje rolników: bilans niesentymentalny* [w:] *Wiejskie organizacje pozarządowe*. Red. M. Halamska. Warszawa, IRWiR PAN
- 13) Herbst J. (2008), *Wieś obywatelska* [w:] *Polska wieś 2008. Raport o stanie wsi*. Red. J. Wilkin, I. Nurzyńska. Warszawa, Fundacja na Rzecz Polskiego Rolnictwa, s. 173
- 14) Herbst J. (2008), *Inny trzeci sektor. Organizacje pozarządowe na terenach wiejskich*, [w:] *Wiejskie organizacje pozarządowe*. Red. M. Halamska. Warszawa, IRWiR PAN, s. 33-75
- 15) Kamiński R., Lewandowski Z., Olszewski A. (2009), *Fundusz sołecki – Jak dobrze wydać nasze pieniądze*. Konin, Krajowe Stowarzyszenie Sołtysów
- 16) Kata R. (2008), *Rola otoczenia instytucjonalnego w poprawie pozycji gospodarstw na rynku*. Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Roczniki Naukowe, Tom X, Zeszyt 1
- 17) Kołodziejczyk D., Wasilewski A. (2005), *Identyfikacja instytucji działających na obszarach wiejskich*. Warszawa, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, s. 102
- 18) Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (2010), *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020*. Warszawa
- 19) Lemmermann H. (1997), *Szkoła dyskusyjna: techniki argumentacji, dyskusje, dialogi*. Wrocław, Wyd. Astrum
- 20) *Perspektywy rozwoju grup producentów rolnych do roku 2013* (2008). Materiały konferencyjne Miedzeszyn – Warszawa, Krajowa Rada Spółdzielcza
- 21) *Polska 2030 r. Wyzwania rozwojowe* (2010). Warszawa
- 22) *Raport o stanie wsi. Polska wieś 2010*. Red. J. Wilkin, I. Nurzyńska, Warszawa, Fundacja na Rzecz Polskiego Rolnictwa (do pobrania na stronach FDPA: www.fdpa.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=35&Itemid=15&lang=pl)
- 23) Ustawa o funduszu sołeckim z dnia 20 lutego 2009 r. (DzU Nr 52 poz. 420)
- 24) Wieruszewska M. (2007), *W kręgu kapitału społecznego* [w:] *Tu i tam. Migracje z polskich wsi za granicę*. Red. M. Wieruszewska. Warszawa, IRWiR PAN, s. 211
- 25) Organizacje rolnicze w Unii Europejskiej na stronach Komisji Europejskiej, albo na wielu portalach rolnych, np. www.ppr.pl/artukul-najwazniejsze-europejskie-organizacje-rolnicze-1982.php

3. Produkty lokalne i regionalne

3. Produkty lokalne i regionalne

Marek Gąsiorowski

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Przekazanie wiedzy i podniesienie świadomości w zakresie rozwoju rynku produktów lokalnych i regionalnych oraz ich roli w rozwoju obszarów wiejskich.
- 1.1.2. Poznanie najważniejszych źródeł praktycznych informacji na temat produktów lokalnych i regionalnych oraz nabycie umiejętności samodzielnego z nich korzystania.
- 1.1.3. Budowanie zdolności do rozumienia potencjału obszarów wiejskich w zakresie możliwości wytwarzania i promocji produktów lokalnych i regionalnych oraz możliwości ich wykorzystywania w rozwoju gospodarczym i zrównoważonym.
- 1.1.4. Zapoznanie uczniów z polityką Unii Europejskiej i polityką Polski w zakresie rozwoju rynku produktów lokalnych i regionalnych.
- 1.1.5. Promowanie rozwoju lokalnych i regionalnych produktów jako możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju lokalnego, zachowania dziedzictwa środowiska wiejskiego i zasobów naturalnych.
- 1.1.6. Ukształtowanie postaw i zachowań umożliwiających rozumienie procesów rozwoju produktów lokalnych i regionalnych oraz rynku tych produktów.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

- 1.2.1. Poziom przyswojenia wiedzy z zakresu produktów lokalnych i regionalnych oraz ich znaczenia dla rozwoju obszarów wiejskich.
- 1.2.2. Znajomość doświadczeń wynikających z wdrażania w Polsce europejskiej polityki jakości w zakresie lokalnych produktów żywnościowych.
- 1.2.3. Umiejętność korzystania z materiałów źródłowych, dotyczących produktów lokalnych i regionalnych oraz ich wpływu na rozwój obszarów wiejskich.
- 1.2.4. Aktywny udział w przygotowaniu i realizacji zadań wykonywanych w trakcie procesu nauczania z zakresu produktów lokalnych i regionalnych.

2. Główne treści programowe

l.p.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Rozwój globalny – problemy lokalne obszarów wiejskich</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Masowa, „przemysłowa” produkcja rolnicza: - spadek liczby gospodarstw, - wyludnianie się wielu terenów. - Rewolucja w transporcie, dystrybucji i handlu. - Ograniczenia transportu publicznego (kolej, autobus). - Zmniejszone zapotrzebowanie na inne usługi: komunalne, bytowe prowadzące do ich stopniowego ograniczenia (np. poczta, sklep, przedszkole, szkoła itp.). - Degradacja kultury wiejskiej i zanik tożsamości wsi. <p>Materiały/zasoby: prezentacja multimedialna, materiały informacyjno-promocyjne.</p>	1
2	<p>Temat: Przewidywane zmiany na obszarach wiejskich</p> <p>Metodyka nauczania: ćwiczenie – praca w grupach – Zadanie nr 1: Identyfikacja przewidywanych zmian na obszarach wiejskich (zmiany pozytywne, zmiany negatywne).</p> <p>Materiały/zasoby: arkusze papieru, markery, taśma, krzesła i stoły, miejsce na ścianie.</p>	1
3	<p>Temat: Nowe, inne funkcje obszarów wiejskich</p> <p>Metodyka nauczania: ćwiczenie – praca w grupach – Zadanie nr 2: Identyfikacja nowych funkcji obszarów wiejskich.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć:</p> <p>Wieś to nie tylko miejsce produkcji żywności, jest ona również:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dobrym miejscem do życia (funkcja mieszkaniowa), - miejscem wypoczynku (różnorodne formy turystyki), - miejscem ochrony naturalnego środowiska (wypełnianie tej funkcji daje zatrudnienie), - miejscem ochrony tożsamości i kultury narodowej, - miejscem prowadzenia różnorodnej działalności gospodarczej. <p>Materiały/zasoby: arkusze papieru, markery, taśma, krzesła i stoły, miejsce na ścianie.</p>	1

l.p.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
4	<p>Temat: Nasze zasoby i sposoby ich zachowania</p> <p>Metodyka nauczania: ćwiczenie – praca w grupach – Zadanie nr 3: Identyfikacja posiadanych zasobów i sposobów ich zachowania.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zasoby lokalne: <ul style="list-style-type: none"> - zasoby naturalne, kapitał społeczny, kapitał ludzki. 2. Sposoby zachowania kapitału lokalnego: <ul style="list-style-type: none"> - zapobieganie „wyciekom” poprzez wykorzystanie własnych zasobów odnawialnych, - ożywanie wewnętrznych obrotów finansowych poprzez nabywanie miejscowych produktów i usług, - tworzenie organizacyjnych powiązań pomiędzy uczestnikami życia gospodarczego, - podnoszenie wartości produktów lokalnych przed ich sprzedażą poza własnym regionem, - przyciąganie zasobów spoza społeczności, zwłaszcza kapitału i know-how. <p>Materiały/zasoby: arkusze papieru, markery, taśma, krzesła i stoły, miejsce na ścianie</p>	1
5	<p>Temat: Co to są produkty lokalne, tradycyjne i regionalne?</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć: Produkty lokalne i regionalne to część polskiego dziedzictwa kulturowego, które przez wieki tworzyło nasze wartości, zwyczaje, przyzwyczajenia kulinarne i smak. Należy określić różnice między produktami wytwarzanymi przemysłowo a produktami lokalnymi, tradycyjnymi, regionalnymi. Charakterystyka produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) produkty lokalne: <ul style="list-style-type: none"> - lokalne pochodzenie, lokalne cechy, lokalny zasięg rynku, lokalna atrakcyjność, lokalna wizytówka, lokalna duma, „lokomotywa” dla lokalnego rozwoju; 2) produkty tradycyjne: <ul style="list-style-type: none"> - tradycyjne surowce lub know-how; 3) produkty regionalne: <ul style="list-style-type: none"> - związek z regionem widoczny w produkcji. <p>Produkty regionalne funkcjonują na rynku jako produkty markowe i często stają się markami miejsc swego pochodzenia.</p> <p>Materiały/zasoby: prezentacja multimedialna, materiały informacyjno-promocyjne.</p>	1

l.p.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
6	<p>Temat: Jak podwyższyć wartość produktów na rynku</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej</p> <p>Kluczowe konkluzje zajęć: kryteria wytwarzania – czynniki wpływające na oryginalny charakter produktu:</p> <p>Szczególne metody przetwarzania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jakość surowca, technologia, receptury. <p>W grupie towarów pochodzenia roślinnego indywidualny charakter wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> - technologii uprawy: intensywna, ekstensywna, integrowana, ekologiczna; - wpływu środowiska, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> - specyficznej roślinności, - występowania zbiorników wodnych, - opadów atmosferycznych, - specyficznego nasłonecznienia, - średniej rocznej temperatury, - odległości od obszarów skażonych lub nadmiernie eksploatowanych przez przemysł i transport lądowy; - doboru odmiany: nowe, tradycyjne, modyfikowane genetycznie, krajowe, regionalne; - szczególnych metod przetwarzania: z uwzględnieniem aspektów innowacyjnych, jak również tradycyjnych, np. ręczny zbiór surowców, zastosowanie tradycyjnego sprzętu – żarna, piec do chleba, ręczne przędzenie lnu itp. <p>W grupie towarów pochodzenia zwierzęcego indywidualny charakter wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doboru gatunków i ras lokalnych, rodzimych; - technologii tuczu bądź opasu: <ul style="list-style-type: none"> - żywienie paszami gospodarskimi, - zapewnienie odpowiednich warunków behawioralnych i zootechnicznych, - dobrostan zwierząt, - dostęp do pastwisk, wybiegów i zbiorników wodnych, - opieka weterynaryjna w oparciu o leki naturalne, homeopatyczne, szczególnie w hodowlach ekologicznych, - zastosowanie (lub niestosowanie) stymulatorów wzrostu. <p>Materiały/zasoby: prezentacja multimedialna, materiały informacyjno-promocyjne.</p>	1
7	<p>Temat: Zapoznanie się z lokalnymi produktami</p> <p>Metodyka nauczania: ćwiczenie – wizyta w zakładzie produkcyjnym – Zadanie nr 5: Identyfikacja cech wyróżniających produkty lokalne.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć: lokalne pochodzenie, lokalne cechy, lokalny zasięg rynku, lokalna atrakcyjność, tradycyjne surowce lub know-how, związek z regionem.</p> <p>Materiały/zasoby: materiały informacyjno-promocyjne.</p>	1

l.p.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
8	<p>Temat: Europejska polityka w zakresie wyróżniania produktów regionalnych</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć: W UE prowadzona jest jednolita polityka w zakresie wytwarzania i sprzedaży lokalnej żywności, posiadającej specyficzne cechy wynikające z:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tradycji danego regionu, - miejsca i sposobu wytworzenia, - lokalnych surowców. <p>Realizowane jest to przez ochronę nazw regionalnych i tradycyjnych produktów – wspieranie produkcji żywności wysokiej jakości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Chroniona Nazwa Pochodzenia, - Chronione Oznaczenie Geograficzne, - Gwarantowana Tradycyjna Specjalność. <p>Oznaczenia geograficzne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - z jednej strony promują region, z którego produkt pochodzi, - z drugiej zaś strony stanowią dla konsumenta urzędowo potwierdzoną gwarancję, że produkt nie tylko pochodzi ze wskazanego miejsca, ale też zawdzięcza swe cechy temu pochodzeniu. <p>Materiały/zasoby: Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006, Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006, możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych.</p>	1
9	<p>Temat: Krajowa polityka w zakresie wyróżniania produktów</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć: Lista Produktów Tradycyjnych: służy identyfikacji produktów; zwiększeniu świadomości konsumentów; przygotowaniu producentów do rejestracji nazw na poziomie UE; stworzeniu możliwości ubiegania się o odstępstwa weterynaryjne i sanitarne; promocji regionu.</p> <p>System jakościowy „Jakość Tradycja”: wyróżnia produkty żywnościowe wysokiej jakości z uwzględnieniem produktów tradycyjnych.</p> <p>Sieć Dziedzictwa Kulinarного: promuje wykorzystywanie surowców lokalnych.</p> <p>Materiały/zasoby: prezentacja multimedialna, materiały informacyjno-promocyjne, możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych.</p>	1

l.p.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
10	<p>Temat: Polskie produkty lokalne i regionalne</p> <p>Metodyka nauczania: debata na bazie ćwiczenia poza klasą – Zadanie nr 6: Identyfikacja produktów lokalnych swojego regionu.</p> <p>Kluczowe konkluzje z zajęć: Zapoznanie się z polskimi produktami, będącymi w rejestrach unijnych i krajowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalne korzenie i pochodzenie, lokalne cechy i zasięg rynku, - tradycyjne surowce lub know-how, związek z regionem. <p>Materiały/zasoby:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Komisja Europejska, DOOR Baza Produktów, http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html, - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, http://www.minrol.gov.pl/pol/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne/, - materiały informacyjno-promocyjne, - możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych. 	1
11	<p>Temat: Produkty lokalne a rozwój obszarów wiejskich</p> <p>Metodyka nauczania: ćwiczenie – praca indywidualna – Zadanie nr 4: Rola produktów lokalnych i regionalnych w procesach rozwoju wsi. Rola produktów lokalnych i regionalnych w szczególności w kontekście:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwoju przedsiębiorczości, - rozwoju turystyki wiejskiej, - organizacji życia na wsi. <p>Kluczowe konkluzje z zajęć:</p> <p>Korzyści:</p> <p>Ekonomiczne i organizacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykreowanie rynku na lokalne produkty o wysokiej jakości, - inicjowanie procesu tworzenia „markowych” produktów żywnościowych związanych z miejscem pochodzenia, - stworzenie dodatkowych źródeł dochodu i miejsc pracy dla mieszkańców terenów wiejskich, - podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich. <p>Kulturowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrwalenie polskiej „pamięci” kulinarnej i zachowanie tradycyjnych umiejętności w dziedzinie sztuki kulinarnej, - umocnienie kulturowego oddziaływania Polski za pośrednictwem tradycyjnych i typowo polskich przetworów i potraw, - wykorzystanie dziedzictwa kulinarnego w odradzaniu się tożsamości regionalnej. <p>Materiały/zasoby: materiały informacyjno-promocyjne; możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych.</p>	1

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Zadania w trakcie zajęć

Zadanie nr 1

Identyfikacja przewidywanych zmian na obszarach wiejskich:

- zmiany pozytywne,
- zmiany negatywne

Cel:

- Określenie spodziewanych zmian, jakie będą następowały w środowisku zamieszkania uczniów.
- Zachęcenie uczniów do rozpoznawania procesów przebiegających w środowisku zamieszkania.
- Nabycie umiejętności kojarzenia zjawisk przebiegających w środowisku zamieszkania.

Instrukcja dla nauczyciela:

Podzielić uczniów na grupy 4–6-osobowe. Poprosić uczniów o zidentyfikowanie spodziewanych zmian, jakie będą następowały w środowisku zamieszkania oraz zakwalifikowanie zidentyfikowanych zmian do dwóch rodzajów wpływu:

- zmian pozytywnie wpływających na środowisko wiejskie,
- zmian negatywnie wpływających na środowisko wiejskie.

Przebieg:

Grupy, po dyskusji, sporządzają wykaz zidentyfikowanych zmian, zapisując je w dwóch kolumnach: zmiany pozytywne, zmiany negatywne. Jeden przedstawiciel grupy prezentuje wyniki pracy grupy na forum klasy. Przedstawiciele wszystkich grup prezentują swoje wyniki po kolei.

Podsumowanie:

Wyniki prac poszczególnych grup zapisać na arkuszach i zawiesić na tablicy, przeprowadzić dyskusję celem zweryfikowania i sprawdzenia poglądów poszczególnych grup. Należy ocenić pracę poszczególnych grup.

Zadanie nr 2

Identyfikacja nowych funkcji obszarów wiejskich

Cel:

- Określenie spodziewanych nowych funkcji lub nowych form aktywności mieszkańców, jakie będą powstawać na obszarach wiejskich.
- Zachęcenie uczniów do rozpoznawania procesów przebiegających w środowisku zamieszkania.
- Nabycie umiejętności kojarzenia zjawisk zachodzących w środowisku zamieszkania.

Instrukcja dla nauczyciela:

Podzielić uczniów na grupy 4–6-osobowe. Poprosić uczniów o zidentyfikowanie spodziewanych nowych funkcji oraz nowych aktywności społecznych i gospodarczych na obszarach wiejskich, jakie będą lub mogą występować w środowisku zamieszkania.

Przebieg:

Grupy, po dyskusji, sporządzają wykaz zidentyfikowanych nowych funkcji wsi, zapisując je na arkuszu. Przedstawiciel grupy prezentuje wyniki pracy grupy na forum klasy. Przedstawiciele wszystkich grup prezentują swoje wyniki po kolei.

Podsumowanie:

Wyniki prac poszczególnych grup zapisać na arkuszach i zawiesić na tablicy, przeprowadzić dyskusję celem zweryfikowania i sprawdzenia poglądów poszczególnych grup. Należy ocenić pracę poszczególnych grup.

Zadanie nr 3

Identyfikacja posiadanych zasobów i sposobów ich zachowania

Cel:

- Określenie zasobów obszarach wiejskich i sposobów ich zachowania.
- Zachęcenie uczniów do rozpoznawania procesów przebiegających w środowisku zamieszkania.
- Nabycie umiejętności kojarzenia zjawisk przebiegających w środowisku zamieszkania.

Instrukcja dla nauczyciela:

Podzielić uczniów na grupy 4–6-osobowe. Poprosić uczniów o zidentyfikowanie:

1. Jakimi zasobami dysponują obszary wiejskie?
2. W jaki sposób można zachować posiadany potencjał?

Przebieg:

Grupy, po dyskusji, sporządzają wykaz zidentyfikowanych nowych funkcji wsi, zapisując je na arkuszu. Jeden przedstawiciel grupy prezentuje wyniki pracy grupy na forum klasy. Przedstawiciele wszystkich grup prezentują swoje wyniki.

Podsumowanie:

Wyniki prac poszczególnych grup zapisać na arkuszach i zawiesić na tablicy, przeprowadzić dyskusję celem zweryfikowania i sprawdzenia poglądów poszczególnych grup. Należy ocenić pracę poszczególnych grup.

Zadanie nr 4

Rola produktów lokalnych i regionalnych w procesach rozwoju wsi, w szczególności w kontekście:

- rozwoju przedsiębiorczości,
- rozwoju turystyki wiejskiej,
- organizacji życia na wsi

Cel:

- Określenie roli produktów lokalnych w rozwoju obszarów wiejskich.
- Sprawdzenie nabytej wiedzy.
- Promowanie rozwoju produktów lokalnych jako możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju lokalnego, zachowania dziedzictwa środowiskowego i zasobów naturalnych.

Instrukcja dla nauczyciela:

Krótkie wprowadzenie do tematu, który został zadany do opracowania.

Przebieg:

Każdy z uczestników przygotowuje samodzielne opracowanie na piśmie.

Podsumowanie:

Należy ocenić pracę poszczególnych uczniów. Ocena przyswojenia tematu.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

Zadanie nr 5

Wizyta w zakładzie produkcyjnym – Identyfikacja cech wyróżniających produkty lokalne

Cel:

- Praktyczne zapoznanie się ze sposobem wytwarzania produktów lokalnych (naturalnie wytwarzanej żywności).
- Określenie roli produktów lokalnych w rozwoju obszarów wiejskich.
- Sprawdzenie nabytej wiedzy.
- Promowanie rozwoju produktów lokalnych jako możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju lokalnego, zachowania dziedzictwa środowiskowego i zasobów naturalnych.

Instrukcja dla nauczyciela:

Skoncentrować się na specyfice wytwarzanych w zakładzie produktów oraz na różnicach w porównaniu do produktów przemysłowych.

Przebieg:

Zapoznanie się z procesem wytwarzania produktów oraz identyfikacja cech wyróżniających takie produkty od produktów przemysłowych.

Podsumowanie:

Przeprowadzić dyskusję celem zweryfikowania i sprawdzenia poglądów uczestników.

Zadanie nr 6**Identyfikacja produktów lokalnych swojego regionu****Cel:**

- Praktyczne zapoznanie się z uznanymi produktami lokalnymi swojego regionu.
- Określenie roli produktów lokalnych w rozwoju regionu.
- Sprawdzenie nabytej wiedzy.

Instrukcja dla nauczyciela:

Wskazać źródła i sposoby dotarcia do informacji. Skoncentrować się na specyfice wytwarzanych w zakładzie produktów oraz ich różnicy w stosunku do produktów przemysłowych.

Przebieg:

Indywidualna praca uczniów. Poprosić o zapoznanie się z produktami:

1. polskimi zarejestrowanymi w UE,
2. regionalnymi (z obszaru województwa) zarejestrowanymi na Liście Produktów Tradycyjnych MRiRW.

Podsumowanie:

Przeprowadzić debatę na temat znanych i poznanych produktów lokalnych i regionalnych, mających uznaną pozycję w omawianych rejestrach. Zweryfikować i sprawdzić wiedzę uczniów.

4. Środki dydaktyczne

- Prezentacja multimedialna.
- Materiały informacyjno-promocyjne.
- Strony internetowe.
- Flipchart.
- Pisaki.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

1. Ocena przyswojonej wiedzy z omawianego zakresu.
2. Ocena zaangażowania w przygotowanie i realizację ćwiczeń.
3. Ocena poziomu świadomości znaczenia produktów lokalnych i regionalnych w procesach rozwoju obszarów wiejskich.
4. Ocena opracowania końcowego z Zadania 3.

6. Literatura przedmiotu

- 1) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności, <http://www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/uczestnictwo-rolnikow-w-systemach-jakosci-zywnosci.html>
- 2) Agencja Rynku Rolnego, Działania informacyjne i promocyjne, http://www.arr.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=63
- 3) Europejska Sieć Regionalnego Dziedzictwa Kulinarnego, <http://www.culinary-heritage.com/>
- 4) Komisja Europejska, DOOR Baza Produktów, <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html>
- 5) Komisja Europejska, Polityka Jakości Żywności, http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm

- 6) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
<http://www.minrol.gov.pl/pol/Jakosc-zywnosci/Produkty-regionalne-i-tradycyjne/>
- 7) Opis systemu Jakość Tradycja, Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego
<http://www.produktyregionalne.pl/biuletyn.html>
- 8) Produkty Regionalne – Wortal Edukacyjny Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział Kraków,
<http://www.produktyregionalne.edu.pl/>
- 9) Produkty Tradycyjne, <http://www.produkty-tradycyjne.pl/>
- 10) Rzeczpospolita produktów regionalnych, Witryna Wiejska
<http://www.witrynawiejska.org.pl/strona.php?p=276>
- 11) *O produktach tradycyjnych i regionalnych, możliwości a polskie realia*. Red. M. Gąsiorowski, Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa 2005
- 12) Rozporządzenie Rady (WE) nr 509/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie produktów rolnych i środków spożywczych będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami
- 13) Rozporządzenie Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych
- 14) Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (DzU UE L 139/55)
- 15) Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (DzU z 2006 r. nr 171 poz. 1225 z dnia 27 września 2006 r.)
- 16) Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (DzU z 2006 r. nr 17 poz. 127 z dnia 2 lutego 2006 r.)
- 17) Winawer Z., Wujec H., *Tradycyjne i regionalne produkty wysokiej jakości we wspólnej polityce rolnej*. Fundacja dla Polski, Warszawa 2010

7. Uwagi do prowadzenia zajęć

- 1) Przy realizacji niniejszego programu nauczania należy zwrócić szczególną uwagę na różnice między produktami lokalnymi a produktami wytwarzanymi metodami przemysłowymi.
- 2) Produkty będące przedmiotem zainteresowania niniejszego programu nie są daniami gastronomicznymi. Wyroby lokalne i regionalne stanowiące jego istotę to produkty wytwarzane na rynek, do kupienia przez klientów. Produkty gastronomiczne (dania) mogą wchodzić w rachubę jedynie wtedy, gdy jest możliwość zidentyfikowania pochodzenia surowców, z jakich zostały wytworzone, i gdy posiadają cechy produktów lokalnych.
- 3) Kształcenie w zakresie produktów lokalnych i regionalnych powinno być nastawione na ukształtowanie pro jakościowych postaw uczniów w zakresie lokalnej żywności oraz na promocję wykorzystywania lokalnych surowców w produkcji żywności. Istotnym elementem kształcenia powinno być wyrobienie przekonania o wyjątkowej wadze rozwoju produktów lokalnych i regionalnych.
- 4) Przede wszystkim jednak kształcenie w zakresie produktów lokalnych i regionalnych powinno być nastawione na nabywanie wiedzy. W procesie dydaktycznym należy w miarę możliwości szeroko wykorzystywać metody interaktywne, dzięki którym uczniowie będą mogli samodzielnie definiować problemy i rozwiązywać stawiane przed nimi zadania w oparciu o wiedzę przekazaną przez prowadzącego. Wskazane byłoby, żeby uczniowie pozyskiwali wiedzę samodzielnie z dostępnych dla nich źródeł, szczególnie internetowych.
- 5) Wiedza przekazywana uczniom na temat produktów lokalnych i regionalnych powinna zostać poparta konkretnym przykładem zakładu wytwarzającego tego typu produkty, który stanowić powinien określone studium przypadku. Analizowane podczas zajęć produkty z konkretnego, znanego

uczniom zakładu z ich środowiska czy miejsca zamieszkania powinny pozytywnie wpływać na ich zaangażowanie w proces dydaktyczny.

- 6) Proponowana metoda nauczania oznacza, że materiały pomocnicze dla nauczycieli dotyczące zagadnień związanych z produktami lokalnymi i regionalnymi będą zawierać wskazówki metodyczne, natomiast dane informacje i materiały stanowiące o konkretnych przykładach będą inne w przypadku każdej szkoły. Nauczyciel przedmiotu powinien przed zajęciami dobrze rozpoznać źródła informacji dotyczących produktów lokalnych i regionalnych, aby w razie potrzeby móc udzielić uczniom wskazówek, gdzie powinni szukać informacji.
- 7) Proponowany program nauczania zakłada, że każda szkoła realizująca ten program zidentyfikuje i nawiąże współpracę z lokalnym zakładem działającym na obszarze, gdzie jest zlokalizowana dana szkoła.
- 8) Zalecanym sposobem ugruntowania praktycznych umiejętności są spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami zajmującymi się produkcją produktów o charakterze lokalnym czy regionalnym.
- 9) Proponowana metoda nauczania sugeruje praktyczny aspekt przekazywanej wiedzy, a materiały pomocnicze będą wykorzystywane w różnym zakresie i zdecyduje o tym nauczyciel.

CEKIN

Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

4. Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny wsi

4

4. Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny wsi

Krystian Połomski

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Zapoznanie uczniów z koncepcją dziedzictwa kulturowego.
- 1.1.2. Uwrażliwienie uczniów na różne przejawy dziedzictwa kulturowego, które można odnaleźć w najbliższym otoczeniu.
- 1.1.3. Refleksja uczniów nad własnymi korzeniami i tożsamością.
- 1.1.4. Zapoznanie uczniów z możliwościami odkrywania historii oraz pamięci „małych ojczyzn”.
- 1.1.5. Ukazanie możliwości związanych z pracą na rzecz ratowania dziedzictwa kulturowego.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Potrafi wyznajdywać i wskazywać na różne elementy wchodzące w skład dziedzictwa kulturowego (zarówno w miejscu urodzenia, szkoły do której uczęszcza, jak i każdej innej miejscowości).
- 1.2.2. Umie opowiedzieć o historii własnej rodziny, zna historię miejscowości, z której pochodzi, umie opowiedzieć o obyczajach i obrzędach związanych z rodziną, jak i miejscowością, z której pochodzi.
- 1.2.3. Orientuje się w zawodach związanych z ratowaniem lub wykorzystywaniem dziedzictwa kulturowego.

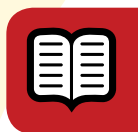
2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Cel: Przedstawienie zarysu koncepcji dziedzictwa kulturowego</p> <p>Scenariusz lekcji: Pierwsze zajęcia mają charakter wprowadzający, uczniowie po raz pierwszy usłyszą o dziedzictwie kulturowym, dowiedzą się, w jaki sposób rozumieć ten termin oraz jakie elementy składają się na dziedzictwo kulturowe. Na zajęciach wstępnych nauczyciel informuje uczniów o rozpoczęciu nowego bloku tematycznego, który będzie poświęcony dziedzictwu kulturowemu. Następnie przedstawia prezentację przygotowaną w MS PowerPoint o koncepcji dziedzictwa kulturowego. Nauczyciel przed przystąpieniem do prezentacji prosi uczniów, żeby ci, słuchając wykładu, notowali na kartkach przykłady dziedzictwa kulturowego, które przychodzą im do głowy. Każdy uczeń powinien zapisać po kilka przykładów na kartce (co najmniej 5). Po zakończeniu prezentacji nauczyciel pyta uczniów, ile przykładów udało im się zapisać. Następnie prosi, żeby je odczytali. Jeśli jakieś przykłady podane przez uczniów nie są „oczywiste”, podejmuje z nimi dyskusję i dopytuje, dlaczego dany uczeń podał ten przykład. Wśród uczniów może wystąpić tendencja do podawania przykładów materialnego dziedzictwa kulturowego i pomijania dziedzictwa niematerialnego. Jeśli taka sytuacja będzie miała miejsce na lekcji, to warto ją przedyskutować z uczniami. Być może wśród uczniów są osoby, które tańczą w zespołach regionalnych, znają pieśni ludowe – można je poprosić, żeby podzieliły się z innymi uczniami swoimi umiejętnościami (króciutko je zaprezentowały).</p>	1
2	<p>Cel: Pogłębienie rozumienia koncepcji dziedzictwa kulturowego oraz potrzeby jego ochrony</p> <p>Ćwiczenie: Dyskusja grupowa/debata</p> <p>Scenariusz lekcji: Nauczyciel dzieli uczniów na dwa obozy, a następnie opisuje uczniom sytuację w pewnej wsi.</p> <p><i>Miejscowość XYZ jest starą wioską leżącą na skraju puszczy, o tradycyjnej drewnianej zabudowie. Jest to typowa wieś o układzie szeregowym z końca XVII w., gdzie czas zatrzymał się wiele lat temu. Drewniane domy, studnie z żurawiami i bruk z początku ubiegłego wieku nadają wsi niepowtarzalny klimat. Obecnie część mieszkańców chciałaby zamiast bruku położyć na drodze asfalt. Wieś jest podzielona na zwolenników i przeciwników tego rozwiązania. Wśród zwolenników położenia bruku są następujące grupy: rolnicy, pracownicy Urzędu Gminy, proboszcz i wikary. Do przeciwników tego posunięcia zaliczają się: nauczyciele, gospodarze prowadzący gospodarstwa agroturystyczne, nowi imigranci z miasta, pracownicy domu kultury, którzy od wielu lat organizują plenery malarskie w okolicy. Napięcie pomiędzy grupami rośnie. Jedni mówią, że nie chcą żyć w skansenie, a drudzy, że chcą żyć w pięknej i malowniczej wsi. Niedawno po miejscowości rozeszły się dwie sprzeczne ze sobą plotki, że wójt wycofał się z projektu położenia asfaltu oraz że zamierza położyć asfalt. Wiadomość ta zelektryzowała członków obydwu grup, którzy zebrali się pod Urzędem Gminy i rozpoczęli protest. Wójt zwołuje zebranie zwaśnionych stron. Jakich argumentów użyją zwolennicy asfaltu, a jakich obrońcy bruku?</i></p> <p>Uczniowie dzielą się na dwa, w miarę równoliczne obozy zwolenników położenia asfaltu i przeciwników tego rozwiązania. Zwolennicy wyłaniają spośród siebie: rolników, pracowników Urzędu Gminy, duchownych. Przeciwnicy dzielą się na: nauczycieli, nowych imigrantów z miasta, gospodarzy prowadzących gospodarstwa agroturystyczne, pracowników domu kultury. Uczniowie naradzają się w swoich grupach, np. rolnicy z rolnikami, urzędnicy z urzędnikami, i zastanawiają się, dlaczego zależy im na danym rozwiązaniu, dlaczego chcą mieć asfalt, co dzięki temu osiągną. Ważne jest, żeby wczuli się w sytuację i zastanowili się, jakie stanowisko w sporze zajmą.</p>	1

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
2 cd.	<p>Sytuacja 1</p> <p>Uczniowie ustawiają się naprzeciwko siebie lub siedzą na krzesłach zwróceniem do siebie twarzami. Są po przeciwnych stronach barykady. Sytuację tę można podkreślić rozdzielając obozy np. stolikami. Rozpoczyna się dyskusja, która może być ostra, uczniowie mogą się przekrzykiwać, może ona przypominać prawdziwy spór, nie ma kolejności zabierania głosu, nie ma reguł udzielania głosu.</p> <p>Uwaga: Kiedy nauczyciel zauważy, że dyskusja idzie za daleko, należy ją przerwać. Ważne jest jednak, żeby uczniowie poczuli „smak” sporu.</p> <p>Następnie nauczyciel rozmawia z uczniami, co oni sądzą o tego rodzaju dyskusji – do czego ich zaprowadziła, co osiągnęli, czy czuli się komfortowo, czy przekazali drugiej stronie to, co mieli zamiar przekazać?</p> <p>Sytuacja 2</p> <p>Członkowie obozów wyłaniają spośród siebie reprezentację osób, które w ich imieniu zadowolą głos na zebraniu. Uczniowie wspólnie opracowują i spisują argumenty w swoich obozach dla reprezentantów. Następnie jest spotkanie, prowadzone przez wyłonionego spośród uczniów moderatora/wójta. Kiedy już każda z grup ma opracowane argumenty, reprezentacje siadają przy okrągłym stole, np. 10-osobowym, i dyskutują. Moderator udziela głosu. Ważne są zasady udziału w dyskusji: każdy głos jest ważny, słuchamy tego, co mają inni do powiedzenia, nie przerywamy sobie w trakcie mówienia, staramy się zrozumieć argumenty drugiej strony.</p> <p>Zadaniem uczniów jest:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <i>Jak najlepsze zrozumienie, na czym zależy każdej z grup, dlaczego jedni chcą mieć asfaltową drogę, a drudzy bruk.</i> 2) <i>Opowiedzenie się, kto ma rację w sporze. Czy tylko jedna ze stron? Czy są szanse na pokojowe rozstrzygnięcie sporu?</i> 3) <i>Poszukanie rozwiązania sporu.</i> 	
3	<p>Cel: Lepsze zrozumienie elementów składowych dziedzictwa kulturowego</p> <p>Ćwiczenie: „Każde miejsce opowiada swoją historię”</p> <p>Scenariusz lekcji: Nauczyciel informuje uczniów, że od dzisiaj będą pracowali w grupach/zespołach nad poznaniem dziedzictwa kulturowego. Każdy zespół otrzyma zadanie gruntownego zapoznania się z jednym elementem składowym dziedzictwa kulturowego. Każdy zespół będzie też prezentował innym zespołom swoje odkrycia. Należy otwarcie powiedzieć, że większość pracy będzie wykonywana poza szkołą i będzie wymagała od uczniów aktywnego poszukiwania i wytwarzania informacji. Niezbędne również będą liczne spotkania w zespole. Warto podkreślić, że w prezentacjach przygotowywanych przez uczniów nie chodzi tylko o treść, ale także o sposób przekazu. Uczniowie mogą nakręcić film (nawet telefonem komórkowym), mogą wykorzystać MS PowerPoint, zaśpiewać, zatańczyć, zrobić zdjęcia, odtworzyć fragment wywiadu itd. Trzeba także otwarcie uczniom powiedzieć, że praca w zespole jest trudna, że nie wszyscy chcą współpracować, że mogą się w czasie prac nad prezentacją pokłócić, że mogą mieć problemy z komunikacją itd. Każdy zespół musi także dotrzymać terminów.</p> <p>Następnie nauczyciel (drogą losowania lub kierując się własnym wyczuciem) przydziela każdemu zespołowi jeden element dziedzictwa kulturowego, tj. krajobraz, architektura, rzemiosło i przemysł, tradycje kulinarne, gospodarstwo wiejskie, „rodzina, sąsiedztwo, wspólnota”.</p> <p>Nauczyciel ustala z uczniami terminy prezentacji – 1 lub 2 prezentacje w czasie lekcji. Na każdą prezentację warto przeznaczyć 20 minut, a po każdej z nich powinna odbyć się dyskusja – pytania i komentarze innych uczniów skierowane do zespołu.</p>	6

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3 cd.	<p>Nauczyciel wybiera wraz z uczniami jedną miejscowość, w której będą prowadzone poszukiwania dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Pomoc dla uczniów Opracowując prezentację uczniowie powinni korzystać z publikacji: Każde miejsce opowiada swoją historię, Fundusz Współpracy – Program Agrolinia 2000, Poznań 2001. Książka jest dostępna w Internecie pod adresem: http://www.org.pl/data/kazde%20miejsce%20opowiada.pdf</p> <p>Podpowiedzi dla uczniów</p> <p>Krajobraz – w czasie tej prezentacji nie powinno zabraknąć zdjęć ukazujących krajobraz wybranej miejscowości. Zdjęcia mogą być wykonane przez uczniów aparatem cyfrowym lub telefonem komórkowym, pobrane ze stron internetowych. Uczniowie powinni posłużyć się schematem obrazującym elementy składowe krajobrazu (z książki <i>Każde miejsce opowiada...</i>), np. zieleń (co dominuje w krajobrazie – lasy, pola uprawne?), architektura, miejsca kultu i pamięci, budowle inżynierskie etc. Pytania/podpowiedzi do prezentacji: Czy w miejscowości znajdują się: punkty widokowe, plac w centrum wsi, pałace wraz z ogrodami? Co mieszkańcy mają w przydomowych ogródkach, czy są to gatunki rodzime, czy obce? Czy są dzikie wysypiska śmieci? Czy są miejsca do wypoczynku, gdzie zarówno mieszkańcy, jak i przyjezdni mogą się na chwilę zatrzymać i odpocząć? Jak krajobrazy z naszej miejscowości prezentowane są na stronach internetowych? Czy w naszej miejscowości można znaleźć miejsca szczególnie piękne pod względem widokowym, z których można być dumnym? Czy w naszej miejscowości mieszkał artysta malarz, który malował pejzaże?</p> <p>Dodatkowa literatura: Piotr Chilik, <i>Aby na wsi było ładniej</i>, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa 2008, dostępny pod: http://www.witrynawiejska.org.pl/data/abynawsi.pdf</p> <p>Architektura – uczniowie przyglądają się budynkom: jakie są i do czego służą. Czy są budynki, które już nie są potrzebne np. do hodowli zwierząt, co się z nimi dzieje? Czy zdaniem uczniów są budynki, które wymagają szczególnej ochrony? W prezentacji nie powinno zabraknąć: typów budynków, które można spotkać w naszej miejscowości – lista kategorii (np. czy są chaty, pałace itd.), w jakim są stanie, kto je budował (np. znany architekt czy zdolny cieśla?). Uczniowie wybierając jedną chatę mogą omówić: materiał, z jakiego ta chata jest wykonana, i konstrukcję dachu, materiał i konstrukcję ścian, otwory i detale architektoniczne. Mogą porozmawiać z właścicielem domu o tym, jak budynek powstawał i jakich materiałów użyto.</p> <p>Dodatkowa literatura: Piotr Chilik, <i>Aby na wsi było ładniej</i>, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa 2008, dostępny pod: http://www.witrynawiejska.org.pl/data/abynawsi.pdf; Tomasz Czerwiński, <i>Budownictwo ludowe w Polsce</i>, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa 2008.</p> <p>Gospodarstwo wiejskie – w tej prezentacji warto podkreślić ogromne przemiany, jakie dokonały się na wsi w XX wieku (wprowadzono nowe uprawy, techniki i sposoby hodowli).</p> <p>Pytania pomocnicze dla zespołu przygotowującego prezentację: Czym zajmują się mieszkańcy naszej miejscowości, czym zajmowali się kiedyś? Czy są związani z rolnictwem i jeśli tak, to co uprawiają i jak zmieniło się to na przestrzeni lat? Jakie zwierzęta hodują oraz czy są to rasy rodzime? Czy mają sady i jakie owoce w nich uprawiają, czy są to tradycyjne odmiany drzew owocowych? Czy w naszej wsi mamy tradycje rybołówstwa, jakie ryby się hoduje, czy w hodowli wraca się do dawnych gatunków?</p> <p>Więcej o rodzimych rasach zwierząt można dowiedzieć się na stronie Instytutu Zootechniki: http://www.izoo.krakow.pl/</p>	

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3 cd.	<p>Tradycje kulinarne – w tej prezentacji warto zwrócić uwagę na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pożywienie codzienne (np. co dziadkowie jedli na śniadanie i jak bardzo różni się to od tego, co je się obecnie, a może to się wcale nie różni); • pożywienie świąteczne, np. związane z Wielkanocą; • pożywienie regionalne – specyficzne dla naszego regionu, np. sękacz na Podlasiu. <p>Tutaj cenne może być wyszukanie przepisu, próba nauczenia się przyrządzenia danego dania i podzielenie się wrażeniami z innymi uczniami oraz poczęstowanie innych taką tradycyjną potrawą.</p> <p>Rzemiosło i przemysł – uczniowie powinni zwrócić uwagę, czy w ich miejscowości wytwarza się: tkaniny, wyroby z metalu, gliny, drewna, papieru, słomy itd. Czy są tradycyjni rzemieślnicy wykonujący tradycyjne zawody? Czy są artyści ludowi wytwarzający sztukę ludową (np. przedmioty dekoracyjne, obrazy, rzeźby)?</p> <p>Literatura dodatkowa: Zbigniew A. Skuza, <i>Ginące zawody w Polsce</i>, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa 2008.</p> <p>Rodzina, sąsiedztwo, wspólnota – z rodziną związane jest wspólne obchodzenie świąt, wesel, chrzcin i pogrzebów. Interesujące w prezentacji mogłoby być, gdyby niektórzy uczniowie opowiedzieli, jak przebiega w ich rodzinie np. wieczór wigilijny. Sąsiedzi to również te osoby, które niegdyś mieszkały w naszych miejscowościach, ale z wielu powodów już tam nie mieszkają. Kto mieszkał w naszej miejscowości np. przed II wojną światową, czy zostały jakiegokolwiek ślady po dawnych mieszkańcach, np. cmentarz ewangelicki lub wspomnienia o konkretnych osobach? Wspólnota – czy ludzie spotykają się ze sobą, czy uczestniczą w zebraniach, czy jest straż pożarna, czy działa teatr, czy można natknąć się na legendy i podania przekazywane z pokolenia na pokolenie? Czy odbywają się u nas targi, jarmarki, festiwale – jeśli tak, to do czego one nawiązują? Czy mieszkańcy posługują się gwara i jeśli tak, to jaka jest jej specyfika? Taniec, muzyka, śpiew; np. czy istnieją zespoły ludowe?</p> <p>Dodatkowa literatura: Barbara Ogródowska, <i>Polskie tradycje i obyczaje</i>, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa 2008; Barbara Ogródowska, <i>Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne</i>, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa 2009.</p> <p>Materiały/zasoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Komputer i projektor multimedialny. 2. Kamera, aparat, laptop – tego nie musi zapewniać szkoła i nie jest powiedziane, że uczniowie na pewno będą potrzebowali tego sprzętu, zależy to tylko od ich pomysłowości. Pracują w grupie i częścią zadania grupy jest wymyślenie narzędzi, które zostaną wykorzystane do przygotowania prezentacji. 3. Dostęp do Internetu. 	

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
4	<p>Cel: Poznanie historii własnej rodziny</p> <p>Wymagania sprzętowe: dostęp do sali komputerowej wraz ze stanowiskami pracy dla uczniów (jeden uczeń – jedno stanowisko) oraz dostęp do skanera.</p> <p>Scenariusz: Każdy uczeń wchodzi na stronę www.myheritage.pl i zakłada swoje konto, a następnie buduje i rozbudowuje swoje drzewo genealogiczne. Po chwili okaże się, że wielu rzeczy uczeń nie wie, np. jak miała na nazwisko panią prababka ze strony ojca. Uczeń będzie miał okazję dopytać w domu o szczegóły. W sali komputerowej powinien uzupełnić profil tak bardzo, jak jest to możliwe, a następnie zapisać sobie informacje, których poszukuje. Na drugich zajęciach uczeń rozbudowuje swoje drzewo genealogiczne. Dobrze byłoby, żeby uczeń rozbudowując swoje drzewo zamieszczał zdjęcia rodzinne. Stare rodzinne zdjęcia można zeskanować i warto o takiej możliwości przypomnieć uczniom.</p> <p>Jest to praca/zabawa, którą można wykonywać zarówno w domu, jak i w szkole.</p>	2

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Dyskusja – dylematy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego.

Ćwiczenie 2. „Każde miejsce opowiada swoją historię”.

Ćwiczenie 3. Tworzenie drzewa genealogicznego własnej rodziny.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

– Rozmowy z rodzicami/dziadkami o historii rodziny.

– Przygotowanie prezentacji – zakres będzie zależał od samych uczniów, ale nie obędzie się bez przeszukiwania zasobów Internetu, rozmów z mieszkańcami, robienia zdjęć i czytania dodatkowej literatury.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

– Jakość prezentacji.

– Aktywność ucznia w dyskusji.

5. Literatura przedmiotu

- 1) Chilik P. (2008), *Aby na wsi było ładniej*, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa; dostępny pod: <http://www.witrynawiejska.org.pl/data/abynawsi.pdf>
- 2) Czerwiński T. (2008), *Budownictwo ludowe w Polsce*, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa
- 3) *Każde miejsce opowiada swoją historię* (2001), Fundusz Współpracy – Program Agrolinia 2000, Poznań
- 4) Ogrodowska B. (2008), *Polskie tradycje i obyczaje*, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa
- 5) Ogrodowska B. (2009), *Polskie obrzędy i zwyczaje doroczne*, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa
- 6) Skuza Z.A. (2008), *Ginące zawody w Polsce*, Sport i Turystyka – Muza SA, Warszawa.

Strony internetowe

Dla pasjonatów lokalnej historii: http://www.karta.org.pl/Programy/_Historia_Bliska_/37

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie k. Poznania – wirtualne zwiedzanie: <http://szreniawa.wirtualne-muzea.pl/>

Zamek w Łańcucie, wirtualny spacer po muzeum: <http://www.zamek-lancut.pl/pl/ZamekDzisiaj/Ekspozycje>

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

5. Turystyka wiejska

5

5. Turystyka wiejska

Janusz Majewski

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Poznanie specyfiki turystyki wiejskiej oraz agroturystyki w porównaniu z innymi formami turystyki, zwłaszcza masowej.
- 1.1.2. Rozpoznanie i ocena atrakcyjności walorów turystycznych swojej okolicy (obszar minimum powiatu, maksimum województwa).
- 1.1.3. Znajomość systemu organizacji i instytucji turystycznych w Polsce.
- 1.1.4. Poznanie podstawowych regulacji prawnych oraz aspektów ekonomicznych związanych z prowadzeniem działalności turystycznej.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Umie scharakteryzować podstawowe formy i cechy turystyki wiejskiej.
- 1.2.2. Potrafi zidentyfikować instytucje turystyki na szczeblu lokalnym i centralnym.
- 1.2.3. Potrafi wskazać przykłady dobrych praktyk związanych z turystyką wiejską w Polsce i za granicą.
- 1.2.4. Posiada umiejętność wyszukiwania i wykorzystywania informacji związanych z prowadzeniem własnej działalności turystycznej.
- 1.2.5. Zna zasady zarządzania obiektów wiejskiej bazy noclegowej.
- 1.2.6. Zna zasady dotyczące obsługi gości.
- 1.2.7. Potrafi przeprowadzić podstawową kalkulację kosztów podjęcia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Historia turystyki na świecie i w Polsce</p> <p>a) na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podróże handlowe i do kurortów w starożytnym Rzymie. - Podróże religijne w średniowieczu. - Odkrycia geograficzne. - Podróże wypoczynkowe i poznawcze Grand Tour (XVIII wiek). - Ludność miejska podróżuje na wieś (rewolucja przemysłowa XIX wiek). - Rozwój środków transportu i turystyka masowa (XX wiek). - Poszukiwanie indywidualnych doznań (XXI wiek). <p>b) w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podróże krajoznawcze, do uzdrowisk i kąpielisk (XIX wiek). - Turystyka górską w Karpatach i Sudetach (XIX wiek). - Okres międzywojenny (wsie letniskowe, uzdrowiska). - Turystyka zorganizowana w latach 1945-1990. - Nowe formy turystyki po roku 1990. <p>Metodyka nauczania: wykład z prezentacją (także na mapach).</p>	0,5
2	<p>Temat: Charakterystyka wybranych form turystyki (do wyboru i uzupełnienia)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turystyka przyrodnicza (np. obserwacja ptaków). - Turystyka religijna (np. pielgrzymkowa). - Turystyka podziemna (np. kopalnie lub jaskinie). - Turystyka militarna (obiekty i imprezy militarne). - Turystyka motywacyjna (np. wyjazdy integracyjne). - Turystyka kwalifikowana (wspinaczki, nurkowanie itp.). <p>Metodyka nauczania: przygotowanie prezentacji na temat wybranej formy turystyki (indywidualnie lub grupowo) pod względem: specyfiki, kilku miejsc w Polsce z lokalizacją na mapie, wymaganego sprzętu i umiejętności oraz zdjęć (filmów) najciekawszych obiektów lub/i aktywności. Lista form turystyki według uznania nauczyciela.</p>	1
3	<p>Temat: Korzyści i koszty z rozwijania turystyki we wsi, gminie i powiecie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definicje: turystyki, turysty i ruchu turystycznego. - Korzyści i koszty ekonomiczne. - Korzyści i koszty społeczne oraz kulturowe. - Korzyści i koszty dla środowiska przyrodniczego. <p>Metodyka nauczania: wykład wprowadzający, grupy warsztatowe – dobrane dla poszczególnych typów kosztów i korzyści, prezentacja efektów pracy grup warsztatowych, wspólna analiza wniosków i komentarz.</p>	0,5

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
4	<p>Temat: Specyfika turystyki wiejskiej i agroturystyki</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turystyka wiejska a miejska (i wczasowa). - Motywacje wyjazdów turystycznych na wieś. - Główne kategorie klientów turystyki wiejskiej i ich oczekiwania. - Zasoby i atrakcje – co turyści zobaczą, co będą robić, co kupią? - Wykaz zasobów i atrakcji istniejących w okolicy. - Wykaz zasobów i atrakcji w naszym obiekcie. - Elementy wiejskiego krajobrazu. - Elementy wiejskiego stylu życia. - Obsługa i gościnność. - Autentyczność i wyjątkowość wsi. - Formy spędzania wolnego czasu (aktywności turystyczne). <p>Metodyka nauczania: wykład, prezentacje, burza mózgów.</p>	1
5	<p>Temat: Atrakcje wsi do zaoferowania turystom</p> <p>Metodyka nauczania: przygotowanie inwentaryzacji krajoznawczej przed zajęciami według dostarczonego arkusza, następnie analiza (indywidualnie lub w grupach) zasobów i atrakcji pod kątem grup klientów turystyki wiejskiej z poprzednich zajęć.</p> <p>Materiały: arkusze inwentaryzacyjne.</p>	1
6	<p>Temat: Zasoby osobowe</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ocena predyspozycji – wykształcenie, umiejętności. - Ocena predyspozycji – cechy osobowości. - Analiza mocnych i słabych stron (cechy, umiejętności). - Osoby ze środowiska lokalnego. <p>Metodyka nauczania: testy osobowości, odgrywanie ról.</p>	1
7	<p>Temat: Jakość usług</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozumienie terminu „jakość”. - Dostępność komunikacyjna. - Położenie. - Bezpieczeństwo. - Infrastruktura publiczna. - Troska o środowisko naturalne. <p>Metodyka nauczania: prezentacje, wykład.</p>	1

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
8	<p>Temat: Pomysł na biznes agroturystyczny</p> <ul style="list-style-type: none"> - Usługi noclegowe. - Usługi gastronomiczne. - Usługi rozrywkowe. - Usługi rekreacyjne. - Usługi terapeutyczne. - Usługi rzemieślnicze i artystyczne. - Usługi edukacyjne. - Produkty lokalne i sprzedaż bezpośrednia. <p>Metodyka nauczania: studia przypadków.</p>	2
9	<p>Temat: Elementy składowe obiektu wiejskiej bazy noclegowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podział funkcjonalno-przestrzenny obiektu. - Przestrzeń mieszkalna. - Przestrzeń żywieniowa. - Przestrzeń rekreacyjna. - Gospodarstwo rolne. - Pomieszczenia prywatne gospodarzy. - Recepcja. - Oznakowanie. <p>Metodyka nauczania: prezentacje.</p>	1
10	<p>Temat: Zasady urządzania i wyposażania wiejskiej bazy noclegowej</p> <ul style="list-style-type: none"> - Warunki techniczne. - Sypialnia. - Łazienka. - Kuchnia. - Pokój wypoczynkowy. - Pokój zabaw dla dzieci. - Przestrzeń wokół obiektu. - Dojazd i parkingi. - Zieleń. - Urządzenia do rekreacji. - Plac zabaw dla dzieci. - Przystosowanie do potrzeb gości niepełnosprawnych. <p>Metodyka nauczania: prezentacje, filmy, wizualizacje, programy komputerowe do własnych aranżacji.</p>	1

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
11	<p>Temat: Obsługa gości</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cykl obsługi gości. - Przed przyjazdem. - Przyjazd. - Pobyt. - Wyjazd. - Zaangażowanie rodziny. - Współpraca z innymi kwaterodawcami i sąsiadami. <p>Metodyka nauczania: warsztaty.</p>	1
12	<p>Temat: Instytucje i organizacje zajmujące się turystyką wiejską</p> <ul style="list-style-type: none"> - Polska Federacja Turystyki Wiejskiej. - Stowarzyszenia agroturystyczne. - Spółki i spółdzielnie. - Lokalne i regionalne organizacje turystyczne. - Ośrodki doradztwa rolniczego. - Klastry. <p>Metodyka nauczania: prezentacja, studia przypadków.</p>	0,5
13	<p>Temat: Główne akty prawne i inne regulacje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ustawa o usługach turystycznych. - Ustawy o działalności gospodarczej. - Przepisy podatkowe. - Kategoryzacja wiejskiej bazy noclegowej. - Legislacje specjalistyczne. <p>Metodyka nauczania: wykład, studia przypadków.</p>	0,5
14	<p>Temat: Aspekty ekonomiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kalkulacja kosztów. - Ustalanie cen. - Prognoza przepływu płatności. - Rentowność i biznesplan. <p>Metodyka nauczania: gra symulacyjna.</p>	2

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Stworzenie wykazu adresów instytucji, organizacji i firm (w powiecie), które mogą być przydatne przy prowadzeniu działalności turystycznej (dla organizatora).

- Ćwiczenie 2. Stworzenie wykazu instytucji, organizacji i firm (w powiecie) przydatnych dla turystów.
- Ćwiczenie 3. Stworzenie wykazu aktów prawnych niezbędnych do prowadzenia działalności turystycznej.
- Ćwiczenie 4. Arkusz kategoryzacji wiejskiej bazy noclegowej.
- Ćwiczenie 5. Arkusze kalkulacyjne do analiz ekonomicznych. Obliczenia na podstawie dostarczonych danych.
- Ćwiczenie 6. Analiza studium przypadku – wybrany obiekt turystyki wiejskiej.
- Ćwiczenie 7. Stworzenie wykazu informacji na temat środków pomocowych dot. turystyki wiejskiej. Analiza wybranego wniosku.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

- Analiza ofert wiejskich obiektów noclegowych i wiejskich atrakcji turystycznych na wybranym obszarze, na podstawie stron internetowych i materiałów drukowanych: w najbliższym sąsiedztwie i w wybranych najciekawszych miejscach w Polsce (według uprzednio przygotowanego arkusza).
- Wizyta w najbliższym obiekcie turystycznym (muzeum, centrum informacji, skansenie, ośrodku edukacji leśnej lub ekologicznej itp.). Sprawozdanie z wizyty, dokumentacja filmowa, prezentacja.
- Wyjazd grupowy – spotkania z osobami zajmującymi się różnymi aspektami turystyki wiejskiej (przedsiębiorcy, samorządowcy, pracownicy parków narodowych i krajobrazowych, leśnictw, stowarzyszeń, lokalnych grup działania programu Leader+).

4. Środki dydaktyczne

- Mapy, przewodniki, materiały promocyjne z terenu gminy, województwa, powiatu.
- Filmy krajoznawcze, promocyjne, dydaktyczne (z Polski i zagranicy).
- Prezentacje przygotowane przez uczniów.
- Testy, kwestionariusze, arkusze (w zależności od tematu).
- Wyjazdy terenowe i wizyty w miejscu zamieszkania.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych.
- Ustawa o swobodzie gospodarczej.
- Przykładowe dokumenty.
- Materiały szkoleniowe na stronach internetowych Polskiej Organizacji Turystycznej, Polskiej Federacji Turystyki Wiejskiej, Hotelarza, Witryny Wiejskiej itp.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

- Klasyczny sprawdzian wiedzy.
- Przygotowanie konkretnego projektu dotyczącego istniejącego lub wymyślonego wiejskiego obiektu turystycznego (od noclegowego, poprzez usługowy, do infrastruktury publicznej typu szlak turystyczny).

6. Literatura przedmiotu

- 1) Majewski J. (2003), *Turystyka wiejska i rozwój lokalny*, Fundacja Edukacja dla Demokracji, Warszawa
- 2) Majewski J. (2004), *Agroturystyka to też biznes*, Fundacja Wspomagania Wsi, Warszawa

Strony internetowe

- www.fww.org.pl
- www.pot.gov.pl
- www.msport.gov.pl
- www.e-hotelarz.pl
- www.agroturystyka.pl

7. Uwagi do prowadzenia zajęć

Kształcenie w zakresie turystyki wiejskiej ma dwa cele. Pierwszy to rozumienie specyfiki funkcjonowania sektora turystyki w aspektach: organizacyjnym, ekonomicznym, psychologicznym, przestrzennym i prawnym. Natomiast cel drugi jest praktyczny; uczeń ma nabyć umiejętności zakładania własnego biznesu turystycznego,

nie tylko o charakterze noclegowym. Dlatego zajęcia lekcyjne zakładają duże zaangażowanie uczniów podczas przygotowania do zajęć, jak i w ich trakcie. Przygotowanie polega na zbieraniu informacji, indywidualnych wizytach krajoznawczych, poszukiwaniu informacji w Internecie, bezpośrednich kontaktach z osobami posiadającymi doświadczenie w turystyce. Same zajęcia wykorzystują różnorodne techniki, w których aktywnie uczestniczą uczniowie (indywidualnie i grupowo). Wskazane jest, aby szkoła nawiązała współpracę z wybraną firmą lub organizacją turystyczną.

Synteza:

Turystyka wiejska jest postrzegana jako jeden ze sposobów łagodzenia problemów ekonomicznych i społecznych, jakie napotykają mieszkańcy obszarów wiejskich. Znajduje to wyraz także w podejściu do kształcenia osób, które usługi turystyczne będą świadczyć; szkolenia koncentrują się na stronie popytowej. Oznacza to, że punktem wyjścia są zasoby, jakimi dysponuje potencjalny usługodawca (osobiste i zewnętrzne). Tymczasem należy rozpoczynać od analizy rynku, czyli motywów i oczekiwań osób, które interesuje wypoczynek na wsi, a dopiero później analizować nasze zasoby pod kątem tego, czy dzięki nim zaspokoimy potrzeby klienta, a tym samym go przyciągniemy. Takie rynkowo nastawione podejście do turystyki wiejskiej powinno towarzyszyć wszystkim podmiotom działającym w tym sektorze, czyli nie tylko przedsiębiorcom, ale także samorządowcom, członkom organizacji pozarządowych itp. Dlatego program przedmiotu „turystyka wiejska” również powinien mieć profil prorynkowy, bowiem cel podstawowy, możliwość dodatkowego (czasem nawet alternatywnego) dochodu, zostanie osiągnięty, gdy będą klienci turystyki wiejskiej. Wtedy też skorzystają na turystyce całe społeczności wiejskie, a nie tylko osoby bezpośrednio świadczące usługi. Stąd też należy pokazywać różnorodne możliwości, nie tylko noclegowe, ale też uzupełniające i wspierające: terapeutyczne, edukacyjne, produkty lokalne.

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

6. Wieś a odnawialne źródła energii

6. Wieś a odnawialne źródła energii

Zdzisław Ginalski

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Podniesienie świadomości uczniów w związku ze zmianami klimatycznymi oraz ich negatywnym wpływem na środowisko i produkcję rolną.
- 1.1.2. Zapoznanie z przedsięwzięciami międzynarodowymi, polityką Unii Europejskiej i polityką Polski w walce ze zmianami klimatycznymi.
- 1.1.3. Pokazanie możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii jako sposobu na ograniczenie kosztów utrzymania gospodarstw domowych i obniżenia kosztów produkcji.
- 1.1.4. Wskazanie na lokalne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jako źródło dodatkowych dochodów dla gospodarstwa lub jako sposobu na biznes.
- 1.1.5. Promowanie rozwoju odnawialnych źródeł energii jako możliwości tworzenia nowych miejsc pracy, rozwoju lokalnego, zachowania dziedzictwa środowiskowego i zasobów naturalnych dla przyszłych pokoleń.
- 1.1.6. Zachęcanie do zastępowania konwencjonalnych źródeł energii innowacyjnymi technologiami zalecanymi przez politykę energetyczną Polski.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

- 1.2.1. Przekonanie o konieczności ochrony środowiska i zaniechanie lub ograniczenie wykorzystania konwencjonalnych źródeł energii.
- 1.2.2. Ukształtowanie postaw i zachowań ekologicznych chroniących środowisko naturalne.
- 1.2.3. Przekonanie o celowości wykorzystania i rozwoju odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich.
- 1.2.4. Zaszczepienie ducha przedsiębiorczości w wykorzystaniu odnawialnych źródeł.
- 1.2.5. Nabycie umiejętności pozyskania środków finansowych na inwestycje w odnawialne źródła energii.
- 1.2.6. Przekonanie do stosowania innowacyjnych technologii i oszczędzania energii.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Rys historyczny ochrony klimatu na świecie – uwarunkowania prawne</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konferencja Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” zwana Szczytem Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. - Konwencja Klimatyczna – przyjęta 9 maja 1992 r. w Nowym Jorku, weszła w życie 21 marca 1994 r. - Protokół z Kioto – podpisany na konferencji w Kioto – grudzień 1997 r., weszł w życie 16 lutego 2005 r. - Szczyty klimatyczne w Kopenhadze w 2009 r. i w Cancun (Meksyk) w 2010 r. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej. Polecanym materiałem do przygotowania jest publikacja: „Odnawialne źródła energii i działania adaptacyjne do zmian klimatu w rolnictwie i na wsi”; strony internetowe Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa w zakładce Publikacje – www.fdpa.org.pl. Do wykorzystania prezentacja „Uwarunkowania prawne rozwoju OZE”, prezentacja „Energetyka a odnawialne źródła energii” – strona Fundacji.</p>	1
2	<p>Temat: Polityka Unii Europejskiej i Polski w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii</p> <ul style="list-style-type: none"> - Szczyt Rady Europejskiej w marcu 2007 r. i przyjęcie Pakietu Klimatycznego „3 x 20” w grudniu 2008 r. - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych – zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE. - Polityka energetyczna Polski do 2025 r. - Polityka energetyczna Polski do 2030 r. - Krajowy Plan Działania. - Prawo energetyczne. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej. Polecanym materiałem do przygotowania jest publikacja: „Odnawialne źródła energii i działania adaptacyjne do zmian klimatu w rolnictwie i na wsi” – strony internetowe Fundacji na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa w zakładce Publikacje. Do wykorzystania prezentacja „Uwarunkowania prawne rozwoju OZE”, prezentacja „Energetyka a odnawialne źródła energii” – strona Fundacji.</p>	1
3	<p>Temat: Biomasa w energetyce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Definicja biomasy. - Produkty uboczne z rolnictwa. - Słoma na cele energetyczne. - Biopaliwa ciekłe. - Wybrane gatunki roślin przydatne do celów energetycznych: <ol style="list-style-type: none"> a) krzewy i drzewa szybko rosnące: wierzba, robinia akacja, topola; b) byliny: topinambur, ślazowiec pensylwański; c) trawy wieloletnie: miskant, móżga trzcinowata. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnych „Odnawialne źródła energii” oraz „Doświadczenia w uprawie roślin energetycznych”. Zalecanym materiałem do przygotowania jest broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; strony internetowe: www.cdr.gov.pl – zakładka Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu, www.fdpa.org.pl – projekt „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”. Sugerowane wyjście w teren i przeprowadzenie warsztatów na plantacjach roślin energetycznych (jeżeli jest to możliwe).</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
4	<p>Temat: Biogazownie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zasada działania biogazowni. - Biogazownie rolnicze. - Biogazownie utylizacyjne. - Substraty do biogazowni. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnej „Odnawialne źródła energii”. Zalecanym materiałem do przygotowania jest broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; strony internetowe: www.cdr.gov.pl – zakładka Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu, www.fdpa.org.pl – projekt „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu” (materiały z konferencji „OZE dla domu i biznesu” 22 listopada 2010 r.). Sugerowane wyjście w teren i przeprowadzenie warsztatów na instalacjach biogazowni lub zaproszenie przedstawiciela firmy zajmującej się instalowaniem biogazowni (jeżeli jest to możliwe).</p>	1
5	<p>Temat: Energia słońca</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kolektory płaskie. - Kolektory rurowe próżniowe. - Kolektory skupiające obrotowe. - Kolektory powietrzne. - Panele fotowoltaiczne. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnej „Odnawialne źródła energii”; broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; strony internetowe: www.cdr.gov.pl – zakładka Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu, www.fdpa.org.pl – projekt „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; prezentacje: „Budownictwo, energetyka słoneczna, pompy”; sugerowane zaproszenie lokalnych przedstawicieli firm zajmujących się produkcją kolektorów lub warsztaty na instalacji kolektora słonecznego (jeżeli to możliwe).</p>	1
6	<p>Temat: Energia wiatru i wody</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elektrownie wiatrowe z poziomą osią obrotów. - Elektrownie wiatrowe z pionową osią obrotów. - Duże farmy wiatrowe. - Małe elektrownie wodne. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnej „Odnawialne źródła energii”, broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; strony internetowe: www.fdpa.org.pl – zakładka Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu (materiały z konferencji „OZE dla domu i biznesu” 22 listopada 2010 r.). Sugerowane zaproszenie lokalnych przedstawicieli firm zajmujących się produkcją wiatraków lub warsztaty przy wiatrakach albo małych elektrowniach wodnych (jeżeli to możliwe).</p>	1
7	<p>Temat: Energia geotermalna, pompy ciepła</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wykorzystanie wód geotermalnych. - Wykorzystanie pomp ciepła. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnej „Odnawialne źródła energii”; broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; strony internetowe: www.cdr.gov.pl, www.fdpa.org.pl; projekt „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”; prezentacje: „Pompy ciepła i budownictwo pasywne”. Sugerowane zaproszenie lokalnych przedstawicieli firm zajmujących się produkcją pomp ciepła lub warsztaty na instalacjach geotermalnych, instalacjach pomp ciepła (jeżeli to możliwe).</p>	1

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
8	<p>Temat: Źródła finansowania inwestycji OZE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. - Kredyty preferencyjne Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. - Kredyty preferencyjne Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. - Kredyty preferencyjne Banku Ochrony Środowiska. - Regionalne Programy Operacyjne. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej przy użyciu prezentacji multimedialnej „Źródła finansowania OZE” (materiały z konferencji „OZE dla domu i biznesu” 22 listopada 2010 r.); broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu”. Sugerowane zaproszenie lokalnych przedstawicieli banków zajmujących się kredytami na odnawialne źródła energii (jeżeli to możliwe).</p>	1

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Po analizie lokalnych uwarunkowań zaproponuj wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w swoim domu lub gospodarstwie.

Ćwiczenie 2. Znajdź najkorzystniejsze źródła finansowania dla swoich pomysłów.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

Wywiad z co najmniej jednym właścicielem odnawialnych źródeł energii najbardziej rozwiniętych w danym regionie oraz przedstawienie zalet i wad na forum klasy.

4. Środki dydaktyczne

- Prezentacja multimedialna „Odnawialne źródła energii”.
- Prezentacja multimedialna „Doświadczenia w uprawie wybranych roślin energetycznych”.
- Prezentacja multimedialna „Źródła finansowania inwestycji OZE”.
- Prezentacja multimedialna „Uwarunkowania prawne rozwoju OZE”.
- Prezentacje multimedialne przygotowane dla kształcenia doradców rolnych w ramach projektu „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu” oraz prezentacje multimedialne przygotowane na konferencję podsumowującą projekt „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu” 22 listopada 2010 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych.
- Polityka energetyczna Polski do 2030 r.
- Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

- Sprawdzenie właściwego doboru odnawialnych źródeł energii dla swojego domu lub gospodarstwa (uzasadnia uczeń).
- Sprawdzenie najkorzystniejszego źródła finansowania inwestycji OZE (uzasadnia uczeń).

6. Literatura przedmiotu

- 1) Bek-Pałka G., Wróbel J. (2008), *Ciepło z biomasy w praktyce, materiały konferencyjne*, Kielce, Polska Izba Biomasy
- 2) *Ekologiczna energia – przyjazna człowiekowi i środowisku*, praca zbiorowa (2005), materiały konferencyjne, zeszyt IV, Poświętne
- 3) *Energia odnawialna – w trosce o lepszą przyszłość*, praca zbiorowa (2006), monografia, zeszyt V, Poświętne
- 4) Grzybek A. (2009), *Odnawialne źródła energii i działania adaptacyjne do zmian klimatu w rolnictwie i na wsi – przykłady doświadczeń w UE*, FDPA Warszawa

- 5) Harasim A. (2008), *Uprawa roślin energetycznych a wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Polsce*, materiały konferencyjne IUNG Puławy
- 6) Janowicz L. (2008), *Biogaz rolniczy*, broszura K-PODR Minikowo
- 7) Kalotka J. (2007), *Odnawialne źródła energii*, materiały z III międzynarodowego seminarium, Radom
- 8) Kuś J. (2009), *Uprawa roślin na potrzeby energetyki*, wydawnictwo Vatenfall Heat Poland
- 9) Leśny J. (2010), *I Ty masz wpływ na klimat*, Wielkopolskie Stowarzyszenie Sołtysów
- 10) Majtkowski W. (2007), *Uprawa i wykorzystanie roślin energetycznych*, broszura K-PODR Minikowo
- 11) Podkówa Z., Podkówa W. (2010), *Substraty do biogazowni rolniczych*, Agro Serwis
- 12) Regulska M., Koc D. (2008), *Inteligentna energia w Polsce*, materiały konferencyjne, Krajowa Agencja Poszanowania Energii S.A., Ministerstwo Gospodarki
- 13) Zakrzewski T. (2008), *Biopaliwa – szansa czy konieczność*, Krajowa Izba Biopaliw
- 14) Czysta Energia – miesięcznik

Strony internetowe

www.biogazownierolnicze.pl
www.biomasa.org.pl
www.ogniwafotowoltaiczne.pl
www.oze.agh.edu.pl
www.oze.bpp.lublin.pl
www.wikipedia.org.pl

8. Uwagi do prowadzenia zajęć

Kształcenie w zakresie zagadnienia odnawialnych źródeł energii powinno być nastawione na ukształtowanie proekologicznych postaw uczniów i wyrobienie nastawienia na wykorzystanie „czystych” źródeł energii. Istotnym elementem kształcenia powinno być wyrobienie przekonania o oszczędzaniu energii, poczynając od zachowań w szkole, a także w domu oraz w gospodarstwie.

Uczniowie powinni być zobowiązani do zapoznania się z literaturą przedmiotu, aby aktywnie uczestniczyli w dyskusji. Podstawowym materiałem powinna być broszura „Odnawialne źródła energii dla domu i biznesu” zamieszczona na stronach internetowych. Broszura zawiera najnowsze podstawowe informacje o możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł i zastosowaniu ich w praktyce. W publikacji zawarto również informacje o uwarunkowanych prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych inwestowania w OZE. Godną polecenia jest też publikacja „Odnawialne źródła energii i działania adaptacyjne do zmian klimatu w rolnictwie i na wsi”, w której przedstawiciele nauki opisują praktyczne sposoby wykorzystania „czystej energii”. Z pełnym obrazem w polityce rozwoju odnawialnych źródeł energii w Polsce można zapoznać się w dokumentach „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.” i „Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych”.

W procesie dydaktycznym należy ograniczyć do niezbędnego minimum ilość informacji przekazywanych uczniom w formie wykładów, zastępując je metodami interaktywnymi, w których uczniowie powinni samodzielnie identyfikować możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii i podawać sposoby ich finansowania na podstawie samodzielnie zdobytych informacji. Kształcenie powinno być nastawione na nabywanie i doskonalenie praktycznych umiejętności w zakresie wyboru i zastosowania danego odnawialnego źródła energii. Stąd dobrym rozwiązaniem są warsztaty na plantacji roślin energetycznych lub instalacjach wykorzystujących energię odnawialną, jeżeli takie znajdują się w pobliżu.

Ważnym elementem edukacji jest zwrócenie uwagi na wykorzystanie biomasy i produktów ubocznych z rolnictwa – z uwagi na dość częste ich występowanie na wsi. Wykorzystanie produktów ubocznych rolnictwa w wielu przypadkach może przyczynić się do ochrony środowiska.

Zalecanym sposobem ugruntowania praktycznych umiejętności są spotkania z lokalnymi przedsiębiorcami zajmującymi się produkcją i dystrybucją instalacji odnawialnych źródeł energii. Praktyczna wymiana doświadczeń utwierdza bądź weryfikuje poglądy na wiele rozwiązań. Spotkania z przedstawicielami lokalnych banków, które wspierają rozwój odnawialnych źródeł energii, dają bezpośrednią i praktyczną wiedzę o pozyskaniu fun-

duszy na realizację inwestycji. Firmy prywatne czy banki chętnie uczestniczą w takich spotkaniach, wyszukując przyszłych klientów.

Proponowana metoda nauczania sugeruje praktyczny aspekt, materiały pomocnicze będą wykorzystywane w różnym zakresie i zdecyduje o tym nauczyciel.

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

7. Rolnik – strażnik środowiska i krajobrazu

7. Rolnik – strażnik środowiska i krajobrazu

Barbara Sazońska

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Rozumienie wzajemnych zależności między człowiekiem i jego środowiskiem.
- 1.1.2. Pogłębienie wiedzy o stanie środowiska w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem swojego regionu.
- 1.1.3. Znajomość podstawowych metod i technik przeciwdziałania niekorzystnym przekształceniom środowiska.
- 1.1.4. Gotowość do czynnego udziału w działaniach na rzecz ochrony środowiska.
- 1.1.5. Traktowanie środowiska jako wspólnego dobra.
- 1.1.6. Szacunek wobec wszystkich istot żywych.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Rozumie i umie wyjaśnić, jaki wpływ na środowisko i bioróżnorodność biologiczną ma rolnictwo oraz jak proces urbanizacji terenów wiejskich wpływa na przyrodę.
- 1.2.2. Wie, jak tworzony jest system instytucjonalno-prawny powiązania przyznawania płatności obszarowych dla rolnika z ochroną środowiska, jakie są najważniejsze dokumenty opisujące ten system i gdzie są one dostępne.
- 1.2.3. Zna formy ochrony przyrody na poziomie krajowym i europejskim.
- 1.2.4. Rozumie, na czym polega Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000 i dlaczego rolnicy i mieszkańcy terenów wiejskich boją się jej wdrażania na swoich terenach.
- 1.2.5. Nabywa praktycznych umiejętności rozpoznawania cennych gatunków roślin i ptaków.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Wpływ rolnictwa na środowisko</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przyczyny i skutki zanieczyszczenia środowiska spowodowanego przez rolnictwo. - Elementy krajobrazu rolniczego nieużytkowane rolniczo – oczka wodne, zadrzewienia, zakrzewienia, miedze śródpolne. - Antropogeniczne zmiany w środowisku – urbanizacja obszarów wiejskich. - Przeciwdziałanie niepożądanym efektom ubocznym intensyfikacji rolnictwa. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji. Metody słowne, tj. pogadanka, wykład, dyskusja, praca z tekstem, powinny służyć jako wprowadzenie do tematu lekcji oraz wyjaśnienie trudniejszych zagadnień, naświetlenie problemów.</p>	1
2	<p>Temat: Przyroda terenów rolnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przyroda działająca jako całość, czyli ekosystem. - Rolnictwo a obciążenie przyrody. - Wpływ zrównoważonego gospodarowania na bioróżnorodność oraz kształtowanie krajobrazu rolniczego. - Rośliny i zwierzęta mojej okolicy. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji. Metody słowne, tj. pogadanka, wykład, dyskusja, praca z tekstem, powinny służyć jako wprowadzenie do tematu lekcji oraz wyjaśnienie trudniejszych zagadnień, naświetlenie problemów.</p>	3
3	<p>Temat: Zasoby przyrody i ich ochrona</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rys historyczny. - Formy ochrony przyrody. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji. Metody słowne, tj. pogadanka, wykład, dyskusja, praca z tekstem, powinny służyć jako wprowadzenie do tematu lekcji oraz wyjaśnienie trudniejszych zagadnień, naświetlenie problemów.</p>	2
4	<p>Temat: Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000 jako najnowsza metoda ochrony przyrody</p> <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji. Metody słowne, tj. pogadanka, wykład, dyskusja, praca z tekstem, powinny służyć jako wprowadzenie do tematu lekcji oraz wyjaśnienie trudniejszych zagadnień, naświetlenie problemów.</p>	1
5	<p>Temat: Zasady zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - Powiązanie pomocy finansowej udzielanej rolnikom w ramach płatności obszarowych z ochroną środowiska. - Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców wsi. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji. Metody słowne, tj. pogadanka, wykład, dyskusja, praca z tekstem, powinny służyć jako wprowadzenie do tematu lekcji oraz wyjaśnienie trudniejszych zagadnień, naświetlenie problemów.</p>	1

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Zadania poza salą lekcyjną:

Zajęcia terenowe – wycieczka do obszaru objętego formą ochrony, np. parku krajobrazowego.

4. Środki dydaktyczne

Aby osiągnąć założone cele, nauczyciel powinien dysponować odpowiednią bazą dydaktyczną, na którą składa się:

- Pracownia przedmiotowa wyposażona w sprzęt audiowizualny, atlasy, mapy.
- Środowisko przyrodnicze w otoczeniu szkoły, np. łąka, staw, park, rzeka.
- Biblioteka szkolna.
- Atlasy, mapy.
- Prezentacja multimedialna wraz z materiałem informacyjnym dla nauczycieli, dotyczącym zagadnienia.

5. Literatura przedmiotu

- 1) Aichele D., Golte-Bechtle M. (1984), *Jaki to kwiat?*, PWRiL, Warszawa
- 2) Cerny W., Drchal K. (1979), *Jaki to ptak?*, PWRiL, Warszawa
- 3) Kaługa I., *Korzyści dla rolnictwa wynikające z gospodarowania na obszarach NATURA 2000*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa
- 4) *NATURA 2000 a gospodarka wodna* (2009), praca zbiorowa, Ministerstwo Środowiska, Warszawa
- 5) *Poradnik przyrodniczy dla doradców rolnośrodowiskowych* (2008), praca zbiorowa, CDR Poznań
- 6) Rutkowski P. (2009), *NATURA 2000 w leśnictwie*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa
- 7) *Walory przyrodnicze użytków rolnych* (2000), praca zbiorowa
- 8) *Woda na obszarach wiejskich* (2009), praca zbiorowa, IMUZ Falenty
- 9) Obwieszczenie MRiRW z dnia 28 grudnia 2010 r. o zmianie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (MP nr 2 z 2011 r. poz. 20) M20110020.pdf, <http://www.minrol.gov.pl>

6. Uwagi do prowadzenia zajęć

W zakresie zagadnienia „Rolnik – strażnik środowiska i krajobrazu” należy omówić środowisko człowieka, uwzględniając podział na elementy naturalne będące dziełem przyrody oraz sztuczne, w tym środowisko mieszkalne i środowisko pracy rolnika. Istotne jest omówienie roli człowieka w przyrodzie. Trzeba zwrócić uwagę na problemy związane z postępowaniem cywilizacji, uświadomić zagrożenia wynikające z urbanizacji, industrializacji, unowocześnienia metod produkcji rolnej. Konieczne jest wpojenie młodzieży poczucia odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego i uświadomienie potrzeby stałej jego ochrony.

Należy zapoznać uczniów z formami i metodami ochrony przyrody w Polsce i na świecie, a także uświadomić konieczność współpracy międzynarodowej dla ratowania naszej planety. Istotne jest rozbudzenie wrażliwości uczniów na piękno ojczystego krajobrazu oraz kształtowanie postawy ograniczonego konsumpcjonizmu.

8. Internet na wsi

8. Internet na wsi

Klara Malecka

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Usystematyzowanie rozumienia terminu „technologie informacyjno-komunikacyjne”.
- 1.1.2. Usystematyzowanie i rozwinięcie wiedzy uczniów na temat roli technologii informacyjnych w życiu mieszkańców i społeczności wsi.
- 1.1.3. Zapoznanie uczniów ze stronami WWW przydatnymi dla rolników i innych mieszkańców wsi.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń potrafi:

- 1.2.1. Wskazać i zastosować 5 sposobów wykorzystania Internetu w gospodarstwie rolnym.
- 1.2.2. Opisać poziom wykorzystania Internetu na terenach wiejskich w Polsce.
- 1.2.3. Wskazać najważniejsze czynniki rozwoju wykorzystania Internetu na wsi.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Część I. Technologie informacyjno-komunikacyjne na wsi: korzyści</p> <p>Cel: refleksja uczniów na temat możliwości, jakie technologie informacyjno-komunikacyjne stwarzają w rozwoju wsi, w aspekcie społecznym, ekonomicznym i osobistym. Uporządkowanie i rozwinięcie wiedzy uczniów dotyczącej możliwości wykorzystania ICT w gospodarstwie rolnym.</p> <p>Ćwiczenie 1: Znaczenie terminu „Technologie informacyjne i komunikacyjne”.</p> <p>Ćwiczenie 2 (opcjonalne): Znaczenie określeń „rozwój osobisty”, „rozwój społeczny”, „rozwój ekonomiczny”.</p> <p>Ćwiczenie 3: Technologie informacyjno-komunikacyjne w rozwoju wsi.</p> <p>Ćwiczenie 4: Technologie informacyjne w gospodarstwie rolnym.</p>	2
2	<p>Część II. Zajęcia w sali komputerowej</p> <p>Cel: Zapoznanie się uczniów ze stronami WWW przydatnymi dla rolników.</p> <p>Ćwiczenie 5: Strony WWW przydatne dla rolników.</p> <p>Ćwiczenie 6: Strony WWW przydatne dla rolników i innych mieszkańców wsi.</p> <p>Zadanie domowe: Zapoznać się z tekstem dla uczniów: artykułem przedstawiającym statystyki wykorzystania Internetu na wsi.</p>	1
3	<p>Część III. Internet na wsi: wykorzystanie</p> <p>Cel: przekazanie uczniom wiedzy dotyczącej stopnia wykorzystania Internetu na terenach wiejskich w Polsce na tle danych dotyczących miast oraz innych krajów Unii Europejskiej. Ćwiczenie umiejętności odczytywania danych statystycznych i prezentacji.</p> <p>Ćwiczenie 7: Wykorzystanie Internetu na terenach wiejskich w Polsce. Szanse na przyszłość.</p> <p>Ćwiczenie 8. Podsumowanie.</p>	2

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

Część I. Technologie informacyjno-komunikacyjne na wsi: korzyści

Ćwiczenie 1. Znaczenie terminu „Technologie informacyjne i komunikacyjne”

1. Pytania do klasy: Co określamy jako „technologie informacyjno-komunikacyjne”? Jakie są wspólne cechy technologii informacyjnych? Jakie technologie zaliczamy do tej grupy?
2. Dyskusja.
3. Nauczyciel przedstawia definicję technologii komunikacyjno-informacyjnych z prezentacji.
4. Uczniowie przedstawiają uwagi/komentarze do definicji (jeśli jakieś mają).

Technologie informacyjne i komunikacyjne (z ang. *Information and Communication Technologies*, w skrócie ICT)

Określenie ICT odnosi się do technologii, które zapewniają możliwość pozyskiwania informacji, ich selekcjonowania, analizowania, przetwarzania, zarządzania nimi i przekazywania ich innym ludziom poprzez narzędzia telekomunikacyjne. Obejmuje to Internet oraz inne sieci, łączące komputery, telefony komórkowe i inne elektroniczne urządzenia służące do wyszukiwania komunikacji.

Za: www.techterms.com

Ćwiczenie 2. Znaczenie określeń „rozwój osobisty”, „rozwój społeczny”, „rozwój ekonomiczny”
(Ćwiczenie to można pominąć, przechodząc od razu do ćwiczenia nr 3).

1. Pytanie do klasy: Co to jest rozwój gospodarczy?
2. Dyskusja
3. Nauczyciel przedstawia definicję w prezentacji.
4. Uczniowie komentują przedstawioną definicję.

Rozwój gospodarczy – proces w gospodarce, w efekcie którego następują zmiany ilościowe (wzrost zatrudnienia, produkcji, inwestycji, dochodów, spożycia), ale też jakościowe – w organizacji społeczeństwa.

Rozwój zrównoważony to taki rozwój, który nie prowadzi do wyczerpania zasobów naturalnych i eksploatacji ludzi – dzięki czemu jest trwały, może trwać przez bardzo długi czas.

5. Pytanie do klasy: Co to jest rozwój osobisty?
6. Dyskusja.
7. Nauczyciel przedstawia definicję w prezentacji.
8. Uczniowie komentują przedstawioną definicję.

Rozwój osobisty – proces, w którym konkretna osoba doświadcza zmian na lepsze:

- zwiększa wiedzę o sobie samym/sobie samej
- zwiększa swoją wiedzę o świecie,
- poprawia umiejętności społeczne, coraz lepiej funkcjonuje w otoczeniu,
- poprawia swoje zdrowie i kondycję fizyczną,
- rozwija talenty i mocne strony,
- buduje swoją tożsamość,
- poprawia swoją sytuację ekonomiczną,
- zwiększa swoją atrakcyjność na rynku pracy, rozwija swoje przedsięwzięcia,
- staje się coraz bardziej niezależna,
- rozwija się duchowo i emocjonalnie,
- wprowadza zmiany w swoim stylu życia lub jakości życia,
- spełnia swoje aspiracje.

9. Pytanie do klasy: Co to jest rozwój społeczny?
10. Dyskusja.
11. Nauczyciel przedstawia definicję w prezentacji.
12. Uczniowie komentują przedstawioną definicję.

Rzwoj społeczny – proces, w którym następują zmiany korzystne dla całej określonej zbiorowości ludzi.

1. Wg Talcotta Parsonsa rozwój społeczny obejmuje:

- poprawę warunków życia (poprzez system ekonomiczny),
- osiąganie wyznaczonych celów (poprzez politykę),
- integrację i usuwanie sytuacji konfliktowych (poprzez organizację),
- podtrzymywanie i wnoszenie nowych wzorów, wartości i norm do życia zbiorowości (przez kulturę).

Ważnymi narzędziami rozwoju społecznego są między innymi systemy komunikowania się i technika.

Ćwiczenie 3: Technologie informacyjno-komunikacyjne w rozwoju wsi

1. Klasa dzieli się na trzy grupy. Każda z grup otrzymuje wydrukowaną na karcie jedną z trzech definicji rozwoju:

- rozwoju osobistego,
- rozwoju gospodarczego,
- rozwoju społecznego.

2. Grupy opracowują odpowiedzi na jedno z pytań:

- Jakie korzyści mogą mieć z wykorzystania Internetu i ICT całe społeczności wsi i wiejskich gmin? (w oparciu o definicję rozwoju społecznego).
- Jak Internet i ICT mogą być wykorzystywane w rozwoju gospodarki na wsi? (w oparciu o definicję rozwoju gospodarczego).
- Jak mieszkańcy wsi mogą wykorzystywać Internet i ICT w osobistym rozwoju? (w oparciu o definicję rozwoju osobistego).

Wyniki uczniowie zapisują na flipchartach.

3. Uczniowie prezentują wyniki. Nauczyciel nie ocenia prezentacji, za każdym razem pyta jednak klasę, czy ktoś chciałby coś jeszcze dodać.

Ćwiczenie 4: Technologie informacyjne w gospodarstwie rolnym

1. Grupy wymieniają się flipchartami. Każda z grup wyszukuje spośród wymienionych korzyści i sposobów wykorzystania ICT te, które w szczególności dotyczą rolników i mogą być bezpośrednio albo pośrednio zastosowane w gospodarstwie rolnym.
2. Każda z grup opracowuje listę możliwych sposobów wykorzystania ICT przez rolników.
3. Jedna z grup prezentuje swoją listę. Pozostałe grupy uzupełniają ją swoimi pomysłami.
4. Na koniec zajęć uczniowie otrzymują teksty dla uczniów (w załączeniu).

Zadanie domowe: Porozmawiać ze znajomą osobą, prowadzącą gospodarstwo rolne, o tym, czy korzysta z Internetu. Jeśli tak, to czy w jakiś sposób Internet jest jej przydatny w prowadzeniu gospodarstwa? Z jakich stron WWW korzysta?

Część II. Zajęcia w sali komputerowej

Ćwiczenie 5: Strony WWW przydatne dla rolników

1. Po dwie osoby siadają przy jednym komputerze.
2. Uczniowie otrzymują materiał: spis stron przydatnych dla rolników (dostępne na stronie projektu www.cekin.eu).
3. Uczniowie zapoznają się z podanymi w materiale stronami WWW, a następnie omawiają, które

z nich wydają im się praktyczne. Czy znane są im osoby prowadzące gospodarstwa rolne, korzystające z tych lub podobnych stron WWW?

Ćwiczenie 6: Strony WWW przydatne dla rolników i innych mieszkańców wsi

Uczniowie sami wskazują strony WWW spoza podanej listy:

Wyszukać/wskazać stronę WWW, przydatną dla rolników. Uzasadnić wybór.

Wyszukać/wskazać stronę WWW, szczególnie przydatną dla mieszkańców wsi. Uzasadnić wybór.

Uwaga: nie muszą to być strony bezpośrednio związane np. z uprawą lub daną gminą. Warto pomyśleć szerzej: co może być przydatne (np. szkolenia na odległość, porady budowlane).

Wszystkie strony wyszukane przez uczniów jeden z nich zamieszcza w jednym dokumencie, który przesyła zainteresowanym.

Zadanie domowe: Zapoznać się z tekstem dla uczniów *Wykorzystanie Internetu na terenach wiejskich w Polsce*.

Część III. Internet na wsi: wykorzystanie

Ćwiczenie 7. Wykorzystanie Internetu na terenach wiejskich w Polsce. Szanse na przyszłość

1. Uczniowie otrzymują materiały i w grupach 5-10-osobowych przygotowują 15-minutowe prezentacje na temat: „Wykorzystanie Internetu w Polsce na terenach wiejskich. Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Czy warto podjąć jakieś działania? Jakież?”

Pytania pomocnicze:

- Kto i jak najczęściej korzysta z Internetu?
- Kto korzysta najrzadziej?
- Czy można to zmienić?
- Czy są różnice w korzystaniu z Internetu w Polsce i w pozostałych krajach Unii Europejskiej? Jeśli tak, to jakie?
- Czy są różnice w korzystaniu z Internetu na wsi i w dużych miastach? Jeśli tak, to na czym one polegają?
- Czy jakieś dane Was zaskoczyły?

2. Uczniowie przedstawiają swoje prezentacje.

Ćwiczenie 8. Podsumowanie

Dyskusja:

1. Czy Internet pomoże w przyszłości mieszkańcom wsi w tworzeniu dobrych warunków życia, w szczególności w zarabianiu na życie?
2. Czy warto pomagać ludziom korzystać z Internetu, skoro sami do tej pory nie zaczęli tego robić? Dlaczego?

Materiały:

tekst *Wykorzystanie Internetu na terenach wiejskich w Polsce*, flipcharty, flamastry.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

1. Jakość prezentacji.
2. Aktywność ucznia w pracy w grupach i w dyskusjach.

5. Literatura przedmiotu

- 1) Badanie Megapanel PBI/Gemius realizowane przez Polskie Badania Internetu Sp. z o.o. i Gemius SA, wyniki badania z lutego 2010; <http://www.pbi.org.pl/index.php/ida/175/?ListaGrup2=11&okres=0#c2>, 10.05.2010
- 2) Bandyk E., *Komputer ogłupia*, Polityka nr 34 (2770) z 21.08.2010
- 3) Czapiński J., Panek T. (red., 2009), *Diagnoza społeczna 2009*; www.diagnoza.com, 29.04.2010
- 4) CBOS, *Korzystanie z Internetu. Raport z badań*, lipiec 2009
- 5) CBOS, *Portret internauty*, badania wykonane w terminie październik 2008 – styczeń 2009
- 6) Chojnicki Z., Czyż T. (2003), *Polska na ścieżce rozwoju gospodarki opartej na wiedzy, podejście regionalne*, (w:) *Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego*, red. A. Kukliński, Warszawa
- 7) Eurostat, *Internet usage in 2009 – Households and Individuals*; http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-QA-09-046, 10.05.2010
- 8) Filiciak M. i in. (2010), *Młodzi a media. Nowe media a uczestnictwo w kulturze*; <http://wyborcza.pl/0,104532.html>
- 9) GUS (2010), *Spółczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2004 – 2008*, Warszawa
- 10) Malamud O., Pop-Eleches C. (2010), *Home Computer Use and the Development of Human Capital*, NBER Working Paper
- 11) *Metoda e-VITA. Jak informatyzować wiejską gminę. Poradnik dla samorządowców* (2007), Fundacja Wspomagania Wsi
- 12) Onak-Szczepanik B. (2005), *Budowa gospodarki opartej na wiedzy w Polsce w kontekście integracji z Unią Europejską*, (w:) *Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów*, red. D. Kopycińska, Katedra Mikroekonomii US, Szczecin; <http://mikro.univ.szczecin.pl/bp/pdf/16/2.pdf>
- 13) PBS DGA, *Rynek telekomunikacyjny w Polsce w 2009 roku. Klienci indywidualni*; http://www.uke.gov.pl/uke/index.jsp?news_cat_id=19&news_id=5050&layout=3&page=text&place=Lead01, 10.05.2010
- 14) *Potrzeby informacyjne w zarządzaniu przedsiębiorstwem rolnym*. Dokument elektroniczny; <http://www.dss.iung.pulawy.pl/Documents/ipr/eneeds.html>
- 15) Toffler A., Toffler H. (2001), *Budowa nowej cywilizacji*, Zys i s-ka, Poznań
- 16) Troszyński M., Bieliński J. (2010), *Internet na wsi 2009*, Fundacja Wspomagania Wsi
- 17) Vigdor J.L., Ladd H.F. (2010), *Scaling the Digital Divide: Home Computer Technology and Student Achievement*, CALDER Working Paper No. 48

CEKIN

Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

9. Przedsiębiorczość wiejska

9. Przedsiębiorczość wiejska

Bożenna Łęcka-Mularczyk

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Poznanie polityki Unii Europejskiej w zakresie przedsiębiorczości.
- 1.1.2. Poznanie psychologicznych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych i motywowanie do podejmowania własnej działalności gospodarczej.
- 1.1.3. Poznanie przykładów działalności gospodarczych w różnych dziedzinach ze szczególnym uwzględnieniem rynku lokalnego.
- 1.1.4. Umiejętność wyboru formy prawno-organizacyjnej i rejestracji własnej działalności gospodarczej.
- 1.1.5. Zapoznanie ze źródłami wsparcia finansowego dla przedsiębiorców.
- 1.1.6. Zapoznanie z podstawowymi pojęciami marketingowymi.
- 1.1.7. Umiejętność negocjowania i rozpoznawania manipulacyjnych technik używanych podczas negocjowania.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Zna zasady rejestracji działalności gospodarczej.
- 1.2.2. Potrafi wskazać instytucję lub program, z których może uzyskać wsparcie finansowe na uruchomienie działalności gospodarczej.
- 1.2.3. Potrafi ocenić swoje predyspozycje osobowe.
- 1.2.4. Potrafi podać przykłady przedsięwzięć na rynku lokalnym.
- 1.2.5. Posiada informacje o swoim regionie, jego specyfice i tradycjach.
- 1.2.6. Potrafi ocenić ryzyko związane z uruchomieniem działalności gospodarczej w swoim regionie.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Polityka Unii Europejskiej w zakresie przedsiębiorczości</p> <ul style="list-style-type: none"> – Traktat lizboński a przedsiębiorczość. – Czym jest Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw? – Zasady i działania pobudzające przedsiębiorczość przyjęte w Europejskiej Karcie Małych Przedsiębiorstw. – Kierunki działania Unii Europejskiej wobec małych przedsiębiorców określone w Europejskiej Karcie Małych Przedsiębiorstw. <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej. Wykorzystanie materiałów ze stron internetowych: http://ec.europa.eu/enterprise/, http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_pl.htm, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/europe2020/index_pl.htm.</p> <p>Literatura: Europejska Karta Małych Przedsiębiorstw, Traktat lizboński, Strategia Europa 2020.</p>	1
2	<p>Temat: Psychologiczne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej</p> <ul style="list-style-type: none"> – Motywacja do podjęcia własnej działalności gospodarczej. – Predyspozycje osobowościowe. – Pokonywanie barier psychologicznych i nastawienie na sukces. – Badanie postaw przedsiębiorczych i prowadzenia działalności gospodarczej (2 ćwiczenia – testy). – Czy odkładasz sprawy na później (ćwiczenie – test). – Czy chętnie podejmujesz decyzje (ćwiczenie – test). <p>Metodyka nauczania: wykład + ćwiczenia (testy osobowościowe).</p> <p>Literatura: <i>Poznaj swoje możliwości (2003)</i>, w: <i>Przedsiębiorczość na terenach wiejskich – Przewodnik. Moja droga do sukcesu</i>, red. J. Kosanowski, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego, Kielce; <i>Psychologiczne aspekty zakładania działalności gospodarczej</i>, w: Konieczny M. i inni (2008), <i>Kompendium przedsiębiorczości</i>, Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa; www.newtrader.pl; www.studentnews.pl (zakładka <i>Praca</i>, następnie <i>Własna firma</i>); Testy osobowościowe wraz z kluczami (w załączeniu).</p> <p>Ćwiczenia: testy osobowościowe – Badanie postaw przedsiębiorczych i prowadzenia działalności gospodarczej, Czy odkładasz sprawy na później, Czy chętnie podejmujesz decyzje.</p> <p>Cel wykorzystania: zachęcenie uczniów do poznania własnych predyspozycji osobowościowych.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Rozdaj uczniom testy do indywidualnego rozwiązania, określając czas rozwiązania. Po rozwiązaniu testów i zsumowaniu wyników przez wszystkich uczniów podaj klucze do testów.</p> <p>Podsumowanie: Zrób krótkie podsumowanie z podkreśleniem cech sprzyjających prowadzeniu własnej działalności gospodarczej i wskazaniem cech niesprzyjających. Podkreśl znaczenie pracy nad sobą i możliwość konsultacji ze specjalistami dysponującymi wiedzą i doświadczeniem, pomocnymi w obiektywnej ocenie pomysłu i szansy realizacji.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3	<p>Temat: Działalność pozarolnicza na obszarach wiejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> – Planowanie działalności gospodarczej. – Pomysły na działalność gospodarczą (przykłady). – Idea wsi tematycznych jako przykład działalności uzupełniającej się wzajemnie. – Analiza najbliższego otoczenia – przykłady firm z najbliższej okolicy (2 ćwiczenia). – Odbiorcy (klienci) i ich potrzeby. – Produkt i strategia jego dystrybucji. – Metody ustalania ceny i promocja produktu. – Promocja przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez konkurs „Sposób na Sukces” (wizyta przedsiębiorcy). <p>Metodyka nauczania: wykład; wizyta przedsiębiorcy – laureata konkursu, organizowanego od 10 lat przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie; 2 ćwiczenia (praca w grupach).</p> <p>Ćwiczenia: Analiza najbliższego otoczenia – przykłady firm z najbliższej okolicy.</p> <p>Cel wykorzystania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zachęcenie uczniów do dokonania wstępnego badania lokalnego rynku (gmina, na terenie której znajduje się szkoła) pod kątem rodzajów prowadzonej działalności w celu wykazania brakujących rodzajów działalności. 2. Wskazanie źródeł pozyskania informacji o brakujących rodzajach działalności. <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uczniowie podzieleni na grupy przygotowują wcześniej mapę gminy, na terenie której znajduje się szkoła, zaznaczają istniejące firmy. Podczas lekcji na tablicy wypisują rodzaje działalności firm w najbliższej okolicy. Jakich usług i jakich firm brakuje. Dlaczego? 2. Analiza stron urzędów pracy, gmin, starostw, prasy lokalnej. Opracowanie listy poszukiwanych specjalistów, pracowników, usług i materiałów. Jakie firmy mogłyby powstać na terenie gminy, powiatu? <p>Podsumowanie: Dyskusja nad wynikiem przeprowadzonych ćwiczeń, w rezultacie której uczniowie dowiedzą się, dlaczego niektórych rodzajów działalności brakuje, dlaczego zostały zlikwidowane lub nigdy nie powstały, np. zbyt mała liczba odbiorców i brak uzasadnienia ekonomicznego dla istnienia danej firmy, inne uwarunkowania rynku lokalnego.</p> <p>Literatura: Idziak W. (2008), <i>Wymyślić wieś od nowa. Wioski tematyczne</i>, Fundacja Wspomagania Wsi, Koszalin; Kotler P. (2010), <i>Marketing</i>, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań; <i>Marka wiejskiego produktu turystycznego – inicjatywy i inspiracje</i> (2009), red. E. Dziasek, Centrum Doradztwa Rolniczego o. Kraków, Kraków;</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p><i>Moja firma na rynku</i> (2003), w: <i>Przedsiębiorczość na terenach wiejskich – Przewodnik. Moja droga do sukcesu</i>, red. J. Kosanowski, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego, Kielce;</p> <p><i>Pasja, region, tradycja – pomysły na działalność</i>, w: Konieczny M. i inni, <i>Kompendium przedsiębiorczości</i> (2008), Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa;</p> <p><i>Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej</i> (2002), red. M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska, Polska Akademia Nauk, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Warszawa;</p> <p><i>Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej</i> (2002), red. M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska, Polska Akademia Nauk, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Warszawa;</p> <p><i>Przykłady przedsięwzięć pozarolniczych na obszarach wiejskich</i> (2001), Fundacja Fundusz Współpracy, baza danych AGRINPOL, Poznań;</p> <p>www.agrinpol.pl/index;</p> <p>www.mambiznes.pl;</p> <p>www.cdr.gov.pl (zakładka dotycząca konkursu „Sposób na Sukces” – laureaci i wyróżnieni w latach 2000-2010).</p>	
4	<p>Temat: Uruchamianie działalności gospodarczej – podstawy formalne i prawne zakładania firmy</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wybór formy prawno-organizacyjnej. – Wybór formy opodatkowania. – Ubezpieczenia społeczne. – Rejestracja firmy krok po kroku – wypełnianie dokumentów rejestracyjnych (wniosek o wpis do ewidencji działalności gospodarczej, wniosek o rejestrację podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym). <p>Metodyka nauczania: wykład + ćwiczenie (samodzielna praca nad wypełnieniem wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej oraz wniosku o rejestrację podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym).</p> <p>Ćwiczenia: Samodzielna praca nad wypełnieniem wniosku o wpis do ewidencji działalności gospodarczej oraz wniosku o rejestrację podmiotu w Krajowym Rejestrze Sądowym.</p> <p>Cel wykorzystania: Zaznajomienie uczniów z procedurą rejestracji własnej firmy w celu ułatwienia ewentualnej rejestracji w przyszłości.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Powiel wnioski rejestracyjne ww. i rozdaj uczniom. Przedstaw krótko poszczególne elementy wniosków i zadaj ich wypełnienie jako pracę domową. Na kolejnych zajęciach uczniowie prezentują wypełnione wnioski rejestrujące dla konkretnych działalności gospodarczych.</p> <p>Podsumowanie: Po zaprezentowaniu wniosków rejestracyjnych zapytaj uczniów, czy mieli problemy, i jakie, z wypełnieniem wniosków. Odpowiedz na pytania.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p>Literatura: <i>Indywidualna działalność gospodarcza</i>, w: Jakubowski W., Maj T., Załęski P. (2003), <i>Podstawy przedsiębiorczości</i>, Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro Sp. z o.o., Warszawa; <i>Zakładam firmę</i>, w: Konieczny M. i inni, <i>Kompendium przedsiębiorczości</i> (2008), Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa; <i>Zakładam własną firmę</i> (2003), w: <i>Przedsiębiorczość na terenach wiejskich – Przewodnik. Moja droga do sukcesu</i>, red. J. Kosanowski, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego, Kielce; Wzory formularzy (w załączeniu); http://ceidg.info.pl/; http://europa.eu/lisbon_treaty/index_pl.htm; http://ksu.parp.gov.pl/pl/pk; http://www.krs-online.com.pl; http://www.mg.gov.pl/Przedsiębiorcy/Jedno+okienko; http://www.stat.gov.pl/Klasyfikacje/; www.malafirma.pl; www.mambiznes.pl.</p>	
5	<p>Temat: Instrumenty wsparcia działalności gospodarczej – fundusze unijne na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej oraz inne formy wsparcia dla przedsiębiorców</p> <p>Zagadnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. – Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013. – Regionalne Programy Operacyjne. – Inne formy wsparcia (środki z Funduszu Pracy, kredyty i pożyczki, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, inicjatywa Jeremie, fundusze <i>private equity</i> i <i>venture capital</i>, akademickie inkubatory przedsiębiorczości). – Wypełnianie przykładowego wniosku o przyznanie pomocy finansowej, np. w ramach PROW 2007-2013 działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” – ćwiczenie. <p>Metodyka nauczania: wykład + ćwiczenie (wypełnianie przykładowego wniosku o przyznanie pomocy finansowej, np. w ramach PROW 2007-2013 działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”).</p> <p>Literatura: http://www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/wnioski/tworzenie-i-rozwoj-mikroprzedsiębiorstw.html (wzór wniosku do pobrania w ramach PROW 2007-2013 działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” wraz z instrukcją); www.arimr.gov.pl; www.bgk.com.pl; www.funduszeuropejskie.gov.pl (wyszukiwarka dotacji oraz punkty informacyjne); www.inkubatory.pl; www.ksow.pl/leader/; www.ksu.parp.gov.pl; www.minrol.gov.pl; www.parp.gov.pl; www.ppea.org.pl.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p>Ćwiczenie: Wypełnianie przykładowego wniosku o przyznanie pomocy finansowej, np. w ramach PROW 2007-2013 działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”.</p> <p>Cel wykorzystania: Zaznajomienie uczniów z wypełnianiem przykładowego wniosku o przyznanie pomocy finansowej w celu nabycia umiejętności technicznej i merytorycznej wypełniania tego rodzaju wniosków.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Jeśli to możliwe, przeprowadź ćwiczenie na sali komputerowej. Poproś uczniów o pobranie wzoru wniosku ww. lub innego wskazanego wniosku i instrukcji jego wypełniania ze strony internetowej. Określ czas na indywidualną pracę uczniów nad wnioskiem.</p> <p>Podsumowanie: Prezentacja wypełnionych wniosków, omówienie ewentualnych wątpliwości i problemów. Wskazanie uczniom możliwości uzyskania dodatkowych informacji poprzez kontakt z infolinią Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa lub właściwym miejscowo Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego lub innymi instytucjami w przypadku wyboru innego wniosku niż ww.</p>	
6	<p>Temat: Wybrane elementy zarządzania firmą</p> <p>Zagadnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czym jest zarządzanie? – Proces podejmowania decyzji. – Czym jest biznesplan i czemu ma służyć? – Pisanie przykładowych biznesplanów na gotowych formularzach (ćwiczenie). <p>Metodyka nauczania: wykład + ćwiczenie (pisanie przykładowych biznesplanów – praca w grupach), omówienie projektów, dyskusja.</p> <p>Literatura: Drucker P. (2003), <i>Praktyka zarządzania</i>, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa; Griffin R.W. (2004), <i>Podstawy zarządzania organizacjami</i>, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa; Sudoł S. (2006), <i>Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem</i>, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa; http://firma.onet.pl/1268,1103789,poradnik.html (szablon biznesplanu); http://forum.cneb.pl/viewforum.php?f=42 (porady dotyczące pisania biznesplanów); http://mambiznes.pl/artykuly/lista/id/11; http://pl.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT; www.biznesplan.com.pl; www.exporter.pl/zarzadzanie/pme/1start.html (poradnik) www.mambiznes.pl (zakładka Zarządzanie oraz Biznesplan – Przykładowy biznesplan).</p> <p>Ćwiczenie: Pisanie przykładowych biznesplanów – praca w grupach.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p>Cel wykorzystania: Zaznajomienie uczniów z pisaniem przykładowego biznesplanu w celu nabycia umiejętności sporządzania tego rodzaju dokumentu.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela: Jeśli to możliwe, zaprosz na zajęcia przedstawiciela banku działającego na terenie gminy, który przedstawi procedurę ubiegania się o kredyt na uruchomienie działalności gospodarczej lub warunki pożyczki. Pracownik banku zaprezentuje niezbędne dokumenty, w tym także biznesplan. Jeśli nie uda się zaprosić przedstawiciela banku, poproś wybranego ucznia lub dwóch, żeby pobrali z lokalnego banku regulamin ubiegania się o kredyt na działalność gospodarczą i inne niezbędne dokumenty (np. biznesplan).</p> <p>Podsumowanie: Rozmowa z uczniami podsumowująca warunki niezbędne dla uzyskania kredytu/pożyczki oraz podkreślenie istotnych elementów biznesplanu. Wskazanie na koszty kredytu/pożyczki i dyskusja nad wyborem formy wsparcia działalności gospodarczej – dotacja/kredyt/pożyczka etc.</p>	
7	<p>Temat: Negocjacje w biznesie – metody i techniki negocjacyjne</p> <p>Zagadnienia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czym są negocjacje? – Fazy negocjacji. – Zasady konstruktywnego porozumiewania się. – Dostosowanie stylu negocjacji do różnic osobowościowych. – Strategie i techniki negocjacyjne. – Manipulacja i obrona przed manipulacją – chwyt erystyczne. – Język ciała w negocjacjach – wykład + ćwiczenia. <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami ćwiczenia.</p> <p>Ćwiczenie: Podczas omawiania zagadnienia „Język ciała w negocjacjach” nauczyciel prezentuje określone postawy, a uczniowie interpretują jego mowę ciała.</p> <p>Cel wykorzystania: Uświadomienie uczniom pozawerbalnych sygnałów wysyłanych podczas codziennych rozmów, negocjacji i ich wpływu na odbiór otoczenia i wynik negocjacji.</p> <p>Literatura: Fisher R., Ury W., Patton B. (2000), <i>Dochodząc do TAK. Negocjowanie bez poddawania się</i>, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa; McKay M., Davis M., Fanning P. (2002), <i>Sztuka skutecznego porozumiewania się</i>, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk; Rządca R., Wujec P. (2001), <i>Negocjacje</i>, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa; http://e-negocjacje.pl/; http://mowaciala.net; http://negocjacje.genialne.info; http://www.dobre-maniery.com.</p>	2

3. Literatura przedmiotu

- 1) Drucker P. (2003), *Praktyka zarządzania*, Wydawnictwo MT Biznes, Warszawa
- 2) Fisher R., Ury W., Patton B. (2000), *Dochodząc do TAK. Negocjowanie bez poddawania się*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
- 3) Garbarski L., Rutkowski I., Wrzosek W. (1993), *Marketing*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
- 4) Griffin R.W. (2004), *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
- 5) Idziak W. (2008), *Wymyślić wieś od nowa. Wioski tematyczne*, Fundacja Wspomagania Wsi, Koszalin
- 6) Jakubowski W., Maj T., Załęski P. (2003), *Podstawy przedsiębiorczości*, Oficyna Edukacyjna * Krzysztof Pazdro Sp. z o.o., Warszawa
- 7) Konieczny M., Wesołek B., Miller A. i inni (2008), *Kompendium przedsiębiorczości*, publikacja wydana w ramach projektu „Jak dobrze być przedsiębiorczą kobietą”, Centrum Obsługi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Warszawa
- 8) Kotler P. (2010), *Marketing*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań
- 9) *Marka wiejskiego produktu turystycznego – inicjatywy i inspiracje* (2009), red. E. Dziasek, Centrum Doradztwa Rolniczego o. Kraków, Kraków
- 10) McKay M., Davis M., Fanning P. (2002), *Sztuka skutecznego porozumiewania się*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk
- 11) *Przedsiębiorczość na terenach wiejskich – Przewodnik. Moja droga do sukcesu* (2003), red. J. Kosanowski, EPRD Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego, Kielce
- 12) *Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i krajach Unii Europejskiej* (2002), red. M. Kłodziński, B. Fedyszak-Radziejowska, Polska Akademia Nauk, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa, Warszawa
- 13) *Przykłady przedsięwzięć pozarolniczych na obszarach wiejskich* (2001), Fundacja Fundusz Współpracy, baza danych AGRINPOL, Poznań
- 14) Rządca R., Wujec P. (2001), *Negocjacje*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
- 15) Schopenhauer A. (2005), *Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów*, Oficyna Wydawnicza Alma-Press, Warszawa
- 16) Sudoł S. (2006), *Przedsiębiorstwo. Podstawy nauki o przedsiębiorstwie. Zarządzanie przedsiębiorstwem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa

Akty prawne

- Komunikat Komisji Unii Europejskiej – Tymczasowe wspólnotowe ramy prawne w zakresie pomocy państwa ułatwiające dostęp do finansowania w dobie kryzysu finansowego i gospodarczego, Dz. Urz. UE C 16 z 22.01.2009, s. 5
- Projekt nowego Kodeksu pracy, www.mpips.gov.pl [06.04.2009].
- Projekt ustawy o łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego dla pracowników i przedsiębiorców, Druk sejmowy nr 2044, www.sejm.gov.pl [25.06.2009]
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1535/2007, Dz. Urz. UE L 337 z 21.12.2007, s. 35
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1998/2006, Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006, s. 5
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 875/2007 zmieniające rozporządzenie nr 1860/2004, Dz. Urz. UE L 193 z 25.07.2007, s. 6
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472)
- Ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. Nr 158, poz. 1121, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. Nr 90, poz. 844, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74, z późn. zm.)
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tj. Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654, z późn. zm.)

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (Dz.U. Nr 94, poz. 1037, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tj. Dz.U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tj. Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. Nr 60, poz. 535, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (tj. Dz.U. z 2002 r. Nr 76, poz. 694, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tj. Dz. U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 5 kwietnia 2002 r. o europejskich radach zakładowych (Dz.U. Nr 62, poz. 556, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji (Dz.U. Nr 79 poz. 550, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)
Ustawa z dnia 9 lipca 2003 r. o zatrudnianiu pracowników tymczasowych (Dz.U. Nr 166, poz. 1608, z późn. zm.)
Zmiany do ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym, przyjęte przez Sejm 19 grudnia 2008 r., www.sejm.gov.pl [25.06.2009]

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

10. Programy wsparcia społeczności wiejskich

10. Programy wsparcia społeczności wiejskich

Wojciech Knieć

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Zapoznanie się z wachlarzem programów adresowanych dla społeczności wiejskich, w tym – w ujęciu historycznym.
- 1.1.2. Poznanie podstawowych reguł przyznawania wsparcia („filozofii wsparcia”).
- 1.1.3. Nabycie podstawowej umiejętności określania możliwego zakresu wsparcia z podziałem na JST, organizacje pozarządowe oraz przedsiębiorców i rolników.
- 1.1.4. Uświadomienie sobie skali wsparcia dla obszarów wiejskich poprzez odniesienie tego wsparcia do przykładów z najbliższego otoczenia życia ucznia.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Efektem zajęć jest nabycie wiedzy na temat poszczególnych programów wsparcia finansowego społeczności wiejskich, wiejskich organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców i rolników.

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Potrafi podać przykłady programów wsparcia dla społeczności wiejskich, w tym – w ujęciu historycznym.
- 1.2.2. Rozumie podstawowe zasady wsparcia („filozofię wsparcia”) ze środków unijnych.
- 1.2.3. Umie przyporządkować danemu problemowi, wyzwaniu lub szansie na rozwój społeczności wiejskiej (przedsiębiorcy wiejskiego, rolnika) możliwy program wsparcia.
- 1.2.4. Potrafi podać konkretne przykłady wsparcia, w tym – z najbliższego otoczenia.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Prezentacja programów wsparcia dla społeczności wiejskich</p> <p>– PAOW – SAPARD – SPO „Rolny... 2004-2006” – PROW 2004-2006 – PROW 2007-2013 – Wybrane działania w ramach POKL i RPO.</p> <p>– Omówienie programów wsparcia: działania, formy wsparcia, kwoty i poziomy wsparcia etc.</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej. Możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych rekomendowanych w literaturze.</p>	4 (2 x 2 h)
2	<p>Temat: Filozofia wsparcia społeczności wiejskich ze środków unijnych</p> <p>Metodyka nauczania: wykład z elementami dyskusji dydaktycznej. Możliwość wykorzystania materiałów ze stron internetowych rekomendowanych w literaturze.</p> <p>Celem jest zapoznanie ucznia, na bazie wytycznych prezentowanych w PROW 2007-2013 oraz POKL 2007-2013, podstawowych reguł wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Priorytety wsparcia wg filozofii unijnej. – Zasada refundacji. – Zasada pomocy publicznej. – Trwałość projektów. – Obowiązki beneficjenta. – Kontrola wsparcia. 	2
3	<p>Ćwiczenie 1: „Poznaję przykłady wsparcia ze środków unijnych”</p> <p>Celem ćwiczenia jest dokonanie odniesienia otrzymanej wiedzy nt. programów wsparcia do konkretnych przykładów tego wsparcia z najbliższego otoczenia życia uczniów. Jego efektem będzie zarówno konkretyzacja zagadnień w postaci „żywych” przykładów („Jak otrzymali wsparcie i na co?”), jak też nabycie informacji o odbiorcach wsparcia („Kto może otrzymać wsparcie?”). Rezultatem ćwiczenia będzie podwyższenie świadomości ucznia w zakresie palety wsparcia.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Uczniowie na zakończenie pierwszego bloku poprzedniej lekcji otrzymują zadanie domowe w postaci odszukania w parze z innym uczniem w najbliższej okolicy (własna wieś, sąsiednia wieś) dwóch przykładów wsparcia otrzymanego ze środków unijnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przykład 1 – gmina lub organizacja wiejska, – przykład 2 – rolnik lub przedsiębiorca wiejski. <p>Uczeń nie tylko pozyskuje informację na temat konkretnego adresata wsparcia (nazwa/nazwisko), ale udaje się do niego (gmina, organizacja, konkretny rolnik) osobiście i pozyskuje pewną ilość informacji na temat uzyskanego wsparcia.</p> <p>Przed drugim blokiem lekcyjnym uczniowie prezentują przykłady, nauczyciel akceptuje je, przyporządkowując jednej parze uczniów jeden z dwóch wybranych przykładów.</p> <p>Będzie to łącznie ok. 12-13 przykładów (biorąc pod uwagę, że w klasie jest ok. 24-26 uczniów = 12-13 par).</p> <p>Należy dokonać takiego przydziału przykładów, aby połowa uczniów zaprezentowała wsparcie dla gmin i organizacji pozarządowych (6-7), zaś druga połowa przykłady wsparcia dla rolników/przedsiębiorców.</p> <p>Uczniowie przystępują do drugiej części zadania domowego – przygotowania ustnej prezentacji z wspomaganie prezentacji w programie PowerPoint.</p>	4

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p>Przebieg: Struktura prezentacji:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dane odbiorcy wsparcia – nazwa/nazwisko i adres (miejscowość). 2. Tło wsparcia – jaki problem spowodował, że odbiorca zwrócił się o dotację (np. gmina otrzymała wsparcie na budowę boiska – problem: brak we wsi miejsca, gdzie młodzież może spędzić czas wolny; przykład – rolnik otrzymał wsparcie na zakup ciągnika rolniczego – problem: posiadany sprzęt był stary, zużyty oraz wymagał większych nakładów finansowych na jego utrzymanie, nowy sprzęt podniósł opłacalność produkcji, wydajność etc. oraz obniżył koszty eksploatacji) itd. 3. Na co odbiorca otrzymał wsparcie – uczeń podaje, co konkretnie gmina wybudowała, co rolnik zakupił itd. 4. Jakie są opinie odbiorcy wsparcia na temat pozyskanych środków – co się w nich im podoba, a co nie. Jakie kłopoty pojawiły się przy staraniu się o dotację i przy jej rozliczaniu. <p>Para ma 5-7 minut na dokonanie prezentacji. Przedstawia nauczycielowi wersję elektroniczną.</p> <p>Podsumowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – W związku z ograniczonym czasem prezentacji uczeń nabywa umiejętność zwartej prezentacji własnych doświadczeń i przemyśleń. – Skutkiem zajęć będzie również poszerzenie sieci kontaktów społecznych ucznia. – Dodatkowym efektem zajęć będzie ćwiczenie w posługiwaniu się programem PowerPoint. 	
4	<p>Ćwiczenie 2: „Przychodzi rolnik do Unii...”</p> <p>Gra fabularna</p> <p>Gra fabularna to zabawa polegająca na dostarczeniu uczestnikom gry bazowego scenariusza sytuacji oraz zestawu ról do wyboru i indywidualnego ich odegrania przez uczestników. Zaletą gry jest nieograniczona możliwość modyfikowania scenariusza na bazie indywidualnych interpretacji narzuconych ról – zawsze innych, gdy odgrywają je różni ludzie.</p> <p>Jako pomoc dydaktyczna sprawdza się doskonale dzięki zabawowemu przyswajaniu wiedzy, gwarantującemu silną internalizację treści w oparciu o aktywne stosowanie otrzymanych informacji na bazie utożsamienia się z pewnym ich zakresem w postaci predefiniowanej roli.</p> <p>Celem gry jest odegranie sytuacji zebrania w świetlicy wiejskiej, gdzie miejscowi rolnicy zebrali się, aby wysłuchać urzędników prezentujących możliwości wsparcia dla rolnictwa ze środków unijnych. Uczniowie powinni aktywnie wykorzystywać wiedzę z poprzednich lekcji oraz poprzedniego ćwiczenia.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy.</p> <p>Grupa 1 – 4-5 osób – urzędnicy. Spośród nich 1-2 osoby powinny na początku gry dokonać krótkiej prezentacji dostępnych środków dla rolników – maksymalnie 10 minut. Pozostali „urzędnicy” aktywnie uczestniczą w następującej po tym dyskusji.</p> <p>Grupa 2 – rolnicy i ich żony. W grupie tej dzielimy uczniów na dwie w miarę równe podgrupy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rolników agresywnych, wątpiących w sens wsparcia, narzekających na Unię, – rolników chętnych do skorzystania z pomocy. <p>Jedna osoba to sołtys – studzi on emocje, próbuje zgodzić grupy.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
	<p>Przebieg:</p> <p>Scenariusz gry:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przywitanie wszystkich przez sołtysa. – Prezentacja możliwych środków wsparcia przez „urzędników”. – Pytania „spokojnych” rolników. – Wątpliwości „agresywnych” rolników. – Doprowadzić do zderzenia opinii urzędników – spokojnych rolników – agresywnych rolników, na przykład pytaniem sołtysa: „Właściwie to te unijne dotacje to są warte starania się o nie?”. <p>Nauczyciel moderuje grę, naprowadza delikatnie na wątki ważne z perspektywy zajęć.</p> <p>Nauczyciel dokonuje podsumowania gry, wskazując na rozbieżność opinii i treść rozbieżności. Pokazuje dobre przykłady rozumienia argumentów przeciwników i złe przykłady nietolerancji wynikłe w trakcie lekcji.</p> <p>Podsumowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Gra uczy prowadzenia konwersacji w sytuacji wysokiego napięcia emocjonalnego. – Gra pozwala na zrozumienie różnych poglądów na pewne kwestie – w tym przypadku na Unię Europejską i wsparcie unijne dla wsi i rolnictwa – i w tym sensie uczy tolerancji. 	

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Prezentacja „Poznaję przykłady wsparcia ze środków unijnych”.

Ćwiczenie 2. Udział w grze fabularnej (*role playing game* – RPG).

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

- Znajdowanie przykładów wsparcia.
- Wizytacja u beneficjenta wsparcia.

4. Środki dydaktyczne

- Materiały pisane, prezentacje, opracowania, strony internetowe i inne rekomendacje ułatwiające prowadzenie zajęć nauczycielowi.
- Prezentacja multimedialna.
- Literatura załączona w plikach PDF.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

- Wiedza wg zakresu tematycznego.
- Przygotowanie ustnej prezentacji przykładu wsparcia społeczności lub rolnika ze środków unijnych.

Przedmiotem oceny jest:

- a) wyczerpanie struktury prezentacji,
 - b) jakość przygotowanej prezentacji (treść),
 - c) jakość prezentacji w wersji elektronicznej,
 - d) dyscyplina czasowa,
 - e) język wypowiedzi (w tym użycie terminologii nabytej na poprzednich zajęciach).
- Udział w RPG:
 - a) aktywność ucznia,
 - b) umiejętność zastosowania nabytej wiedzy w odgrywanej przez siebie roli.

6. Literatura przedmiotu

- 1) Czyżewski A. (2010), *Co dała integracja europejska polskiej wsi (okiem ekonomisty)*, Polska wieś 2010, Raport o stanie wsi, wyd. FDPA, Warszawa, s. 159-170
- 2) Fedyszak-Radziejowska B. (2010), *Społeczności wiejskie pięć lat po akcesji do Unii Europejskiej*, Polska wieś 2010, Raport o stanie wsi, wyd. FDPA, Warszawa, s. 67-91
- 3) *Fundusze unijne dla organizacji pozarządowych. Przewodnik* (2008), Warszawa
- 4) *Informator – PROW 2004-2006 oraz Sektorowy Program Operacyjny „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich”* (2004), wyd. Funduszu Współpracy, Warszawa
- 5) *PROW 2007-2013* (2007), broszura Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa
- 6) Rowiński J. (2008), *PROW 2007-2013 [w:] Rozwój sektora rolno-spożywczego w Polsce na tle tendencji światowych*, wyd. IERiGZ, Warszawa, s. 138-157
- 7) Rudnicki R. (2008), *Program SAPARD jako czynnik wzrostu konkurencyjności polskich gospodarstw rolnych*, Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. X, zeszyt 2
- 8) *Studium oceny końcowej PAOW* (2005), red. T. Majewski, wyd. FAPA, Warszawa
- 9) Baza dobrych praktyk PROW – <http://www.minrol.gov.pl/pol/Wsparcie-rolnictwa-i-rybolowstwa/PROW-2007-2013/Baza-dobrych-praktyk>

7. Uwagi do prowadzenia zajęć

Należy uwrażliwić nauczycieli – o ile jest to możliwe – na taki dobór przykładów wsparcia (nauczyciel ma na to wpływ – na bazie dostarczanych przez uczniów dwóch przykładów wybiera jeden z nich), aby uczniowie nie demonstrowali przypadków wątpliwych w sensie ich postrzegania przez miejscową społeczność (np. ewidentnego „wyciągania dotacji”, mijania się z celami dotacji, przypadków malwersacji, dotacji, wobec których toczy się postępowanie wyjaśniające etc.).

Należy ściśle kontrolować przebieg RPG – nie dopuszczać do obrażania się nawzajem, używania nieodpowiedniego słownictwa etc. Należy wyraźnie wskazywać w jej trakcie nieodpowiednie zachowanie się uczniów.

CEKIN
Przedsiębiorczość • Inicjatywa • Kreatywność

11. Podejście LEADER jako metoda rozwoju wsi

11. Podejście LEADER jako metoda rozwoju wsi

Adam Futymski

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Poznanie specyfiki podejścia LEADER jako nowatorskiej metody wsparcia rozwoju obszarów wiejskich i jej różnic w stosunku do „tradycyjnej” metody wsparcia rozwoju obszarów wiejskich.
- 1.1.2. Przekazanie wiedzy na temat tworzenia systemu instytucjonalno-prawnego wdrażania podejścia LEADER, najważniejszych dokumentów opisujących ten system i ich dostępności.
- 1.1.3. Zapoznanie uczniów z przykładami dobrych wzorów w zakresie podejścia LEADER na poziomie europejskim i krajowym.
- 1.1.4. Poznanie lokalnej grupy działania (LGD) istniejącej w miejscu zamieszkania uczniów, jej organizacji, strategii działania i bieżącego funkcjonowania oraz umiejętności dostrzeżenia osobistych korzyści i szans związanych z istnieniem i działalnością tej LGD.
- 1.1.5. Nabycie praktycznych umiejętności przez uczniów w zakresie korzystania ze wsparcia dostępnego w ramach podejścia LEADER.
- 1.1.6. Poznanie najważniejszych źródeł praktycznych informacji na temat wdrażania podejścia LEADER w Polsce i umiejętność samodzielnego z nich korzystania.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

- 1.2.1. Znajomość i właściwe rozumienie terminów i pojęć odnoszących się do podejścia LEADER i wdrażania Osi 4 LEADER.
- 1.2.2. Wiedza na temat specyfiki podejścia LEADER jako nowatorskiej metody wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, umiejętność wskazania i omówienia siedmiu kluczowych cech podejścia LEADER.
- 1.2.3. Wiedza na temat systemu instytucjonalno-prawnego wdrażania podejścia LEADER – znajomość nazw najważniejszych dokumentów unijnych i krajowych dotyczących wdrażania podejścia LEADER.
- 1.2.4. Umiejętność analizy dokumentów unijnych i krajowych dotyczących wdrażania podejścia LEADER.
- 1.2.5. Praktyczna umiejętność dotarcia do treści dokumentów programowych (przepisy prawne) i wdrożeniowych (wnioski i instrukcje do wniosków) dotyczących Osi 4 LEADER.
- 1.2.6. Umiejętność przygotowania wniosku o pomoc na operację planowaną do realizacji w ramach Osi 4 LEADER.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Historia i dzień dzisiejszy podejścia LEADER</p> <ul style="list-style-type: none"> – Geneza podejścia LEADER. – Podejście LEADER a „tradycyjne” metody wspierania rozwoju obszarów wiejskich, porównanie obu metod, ich wady i zalety. – Siedem głównych cech podejścia LEADER. – Historia Inicjatywy Wspólnotowej LEADER, przykłady projektów realizowanych w ramach tej Inicjatywy. – Historia podejścia LEADER w Polsce – Pilotażowy Program LEADER+. <p>Metodyka nauczania: wykład informacyjny z elementami dyskusji dydaktycznej.</p>	1
2	<p>Temat: Główne zasady wdrażania podejścia LEADER obowiązujące w obecnym okresie programowania 2007-2013</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przyjęty w Polsce system instytucjonalny wdrażania Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, rola i zadania poszczególnych elementów tego systemu (instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, lokalne grupy działania). – Tryb i kryteria wyboru lokalnych grup działania (LGD) do realizacji lokalnych strategii rozwoju (LSR). – Rodzaj działań realizowanych w ramach osi 4 LEADER. – Wysokość środków finansowych na działania realizowane w ramach Osi 4 LEADER. – Rodzaje operacji, które mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi 4 LEADER (mikroprzedsiębiorczość, różnicowanie, odnowa wsi, małe projekty). – Tryb i główne warunki przyznawania pomocy na operacje, które mogą być realizowane w ramach Osi 4 LEADER. <p>Metodyka nauczania: analiza (indywidualnie lub w grupach) niżej wymienionych dokumentów programowych, wykonywana na zajęciach pod kierunkiem nauczyciela, następnie prezentacja wyników pracy przez poszczególne osoby/grupy.</p> <p>Dokumenty stanowiące przedmiot analizy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dokumenty Unii Europejskiej (Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005, Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1974/2006). – Legislacja krajowa (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich; rozporządzenia dotyczące wdrażania Osi 4 LEADER oraz rozporządzenia dotyczące wdrażania działań Osi 3, na które można uzyskać pomoc w ramach Osi 4 LEADER). – Dokumenty wdrożeniowe stosowane w ramach Osi 4 LEADER (przykładowe wnioski o pomoc oraz instrukcje do tych wniosków; przykładowe wnioski o płatność oraz instrukcje do tych wniosków, przykładowe wzory umów o przyznaniu pomocy). 	3

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3	<p>Temat: Wdrażanie Osi 4 LEADER na przykładzie miejscowej lokalnej grupy działania i prowadzonej przez nią działalności</p> <ul style="list-style-type: none"> – Historia powołania LGD, jej forma prawna, skład członkowski, struktura organizacyjna oraz skład i zadania poszczególnych organów LGD, działalność prowadzona przez LGD i sposób finansowania tej działalności. – Treść lokalnej strategii rozwoju (LSR) opracowanej dla obszaru działania LGD, w szczególności: podstawowe dane o obszarze objętym strategią; przyjęte w strategii kierunki rozwoju obszaru, cele ogólne i szczegółowe oraz wskaźniki ich realizacji; rodzaje przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach wdrażania LSR; rodzaje operacji, które mogą uzyskać wsparcie w ramach wdrażania LSR; budżet przewidziany na wdrażanie LSR; stosowany przez LGD tryb i kryteria wyboru operacji do finansowania w ramach wdrażania LSR. – Dotychczasowe efekty działalności prowadzonej przez LGD – operacje wybrane do finansowania przez LGD; realizowane przez LGD projekty współpracy; działania LGD w zakresie aktywizowania społeczności lokalnej i nabywania umiejętności. <p>Metodyka nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Analiza (w grupach) informacji i dokumentów opublikowanych przez LGD na jej stronie internetowej lub uzyskanych z materiałów informacyjno-promocyjnych wydanych przez LGD (ulotki, foldery, prezentacje multimedialne, filmy promocyjne itp.), następnie prezentacja wyników pracy poszczególnych grup. – Wykład informacyjny z elementami dyskusji, przeprowadzony przez przedstawiciela miejscowej LGD (konieczne zaproszenie i udział przedstawiciela LGD w części zajęć). 	2
4	<p>Temat: Przygotowanie i realizowanie operacji z dofinansowaniem uzyskanym ze środków Osi 4 LEADER</p> <p>Na przykładzie jednej lub kilku operacji wybranych przez miejscową LGD do finansowania zaprezentowanie następujących zagadnień praktycznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Przygotowanie wniosku o pomoc. – Realizacja operacji. – Rozliczanie operacji. <p>Metodyka nauczania:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Analiza najważniejszych elementów wniosków o pomoc dotyczących omawianej operacji (cele operacji; zadania przewidziane do realizacji w ramach operacji; koszty kwalifikowane i niekwalifikowane operacji). – Wykład informacyjny z elementami dyskusji na temat realizacji i rozliczania omawianej operacji, przeprowadzony przez realizatora tej operacji lub jego przedstawiciela (konieczne zaproszenie odpowiedniej osoby i jej udział w zajęciach). <p>Jeżeli omawiana operacja dotyczyła inwestycji, wykład informacyjny, o którym mowa w drugim podpunkcie, powinien być połączony z wizytą studyjną na miejscu tej inwestycji. W takiej sytuacji, o ile warunki na to pozwalają, należy przeprowadzić całe zajęcia w miejscu, gdzie zrealizowano tę inwestycję.</p>	2

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
5	<p>Temat: Zastosowanie podejścia LEADER w ramach Osi 4 Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013”</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aktualny stan wdrażania Osi 4 Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (PO RYBY). – Przyjęty w Polsce system instytucjonalny wdrażania Osi 4 PO RYBY, rola i zadania poszczególnych elementów tego systemu (instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, lokalne grupy rybackie). – Tryb i kryteria wyboru lokalnych grup rybackich (LGR) do realizacji lokalnych strategii rozwoju obszarów rybackich (LSROR). – Rodzaj działań realizowanych w ramach Osi 4 PO RYBY. – Wysokość środków finansowych na działania realizowane w ramach Osi 4 PO RYBY. – Rodzaje operacji, które mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi 4 PO RYBY. – Tryb i główne warunki przyznawania pomocy na operacje, które mogą być realizowane w ramach Osi 4 PO RYBY. <p>Metodyka nauczania: analiza (indywidualnie lub w grupach) niżej wymienionych dokumentów programowych, wykonywana na zajęciach pod kierunkiem nauczyciela, następnie prezentacja wyników pracy przez poszczególne osoby/grupy.</p> <p>Dokumenty stanowiące przedmiot analizy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dokumenty Unii Europejskiej (rozporządzenie Rady (WE) nr 1198/2006 z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR)). – Legislacja krajowa: Program Operacyjny „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (PO RYBY); ustawa z dnia 3 kwietnia 2009 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz.U. Nr 72, poz. 619, z późn. zm.). – Rozporządzenia wykonawcze do ustawy: <ul style="list-style-type: none"> a) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać lokalna strategia rozwoju obszarów rybackich, kryteriów wyboru lokalnej grupy rybackiej do realizacji tej strategii oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać umowa dotycząca warunków i sposobu realizacji tej strategii w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (Dz.U. Nr 162, poz. 1292); b) rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 października 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty i zwracania pomocy finansowej na realizację środków objętych Osią Priorytetową 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, zawartą w Programie Operacyjnym „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (Dz.U. Nr 177, poz. 1371). 	1

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Przeprowadzenie analizy stosownych dokumentów i materiałów i na tej podstawie przygotowanie i przedstawienie prezentacji dotyczących następujących zagadnień:

- Rola i zadania instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczącej i lokalnych grup działania we wdrażaniu Osi 4 LEADER.
- Tryb i kryteria wyboru lokalnych grup działania (LGD) do realizacji lokalnych strategii rozwoju (LSR).
- Rodzaj działań realizowanych w ramach Osi 4 LEADER.
- Wysokość środków finansowych na działania realizowane w ramach Osi 4 LEADER.
- Rodzaje operacji, które mogą uzyskać wsparcie w ramach Osi 4 LEADER (mikroprzedsiębiorczość, różnicowanie, odnowa wsi, małe projekty).

- Tryb i główne warunki przyznawania pomocy na operacje, które mogą być realizowane w ramach Osi 4 LEADER.
- Historia powołania miejscowej LGD, jej forma prawna, skład członkowski i struktura organizacyjna.
- Skład i zadania poszczególnych organów LGD, działalność prowadzona przez LGD i sposób finansowania tej działalności.
- Podstawowe dane o obszarze objętym lokalną strategią rozwoju (LSR) opracowaną dla obszaru działania LGD.
- Przyjęte w strategii kierunki rozwoju obszaru, cele ogólne i szczegółowe oraz wskaźniki ich realizacji.
- Rodzaje przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach wdrażania LSR.
- Rodzaje operacji, które mogą uzyskać wsparcie w ramach wdrażania LSR.
- Budżet przewidziany na wdrażanie LSR.
- Stosowany przez LGD tryb i kryteria wyboru operacji do finansowania w ramach wdrażania LSR.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

Opracowanie wniosku o pomoc dotyczącego operacji, która może być wybrana do dofinansowania przez miejscową LGD.

4. Środki dydaktyczne

- Prezentacja multimedialna „Historia i dzień dzisiejszy podejścia LEADER” do wykorzystania przez nauczyciela w trakcie zajęć (materiał na stronach projektu www.cekin.eu).
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich.
- Ustawa z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. Nr 64, poz. 427 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 103, poz. 659 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 138, poz. 868 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 maja 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 103, poz. 660 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 128, poz. 822 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 38, poz. 220 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 200, poz. 1442 z późn. zm.).

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 139, poz. 883 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 kwietnia 2009 r. o wspieraniu zrównoważonego rozwoju sektora rybackiego z udziałem Europejskiego Funduszu Rybackiego (Dz.U. Nr 72, poz. 619, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinna odpowiadać lokalna strategia rozwoju obszarów rybackich, kryteriów wyboru lokalnej grupy rybackiej do realizacji tej strategii oraz wymagań, jakim powinna odpowiadać umowa dotycząca warunków i sposobu realizacji tej strategii w ramach programu operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (Dz.U. Nr 162, poz. 1292).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 października 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty i zwracania pomocy finansowej na realizację środków objętych Osią Priorytetową 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, zawartą w programie operacyjnym „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” (Dz.U. Nr 177, poz. 1371).
- Wnioski o pomoc wraz z instrukcjami sporządzania wniosków, dotyczące działań „Odnowa i rozwój wsi”, „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” oraz małych projektów, tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań Osi 3, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi.
- Strona internetowa miejscowej LGD.
- Statut miejscowej LGD.
- Lokalna strategia rozwoju opracowana dla obszaru działania miejscowej LGD.
- Materiały informacyjno-promocyjne miejscowej LGD (ulotki, foldery, prezentacje multimedialne, filmy promocyjne itp.).
- Wniosek o pomoc na realizację operacji, który został wybrany przez miejscową LGD do finansowania i zrealizowany przez wnioskodawcę.

5. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

Opracowanie wniosku o pomoc na realizację operacji, który może być złożony na konkurs ogłoszony przez miejscową LGD.

6. Literatura przedmiotu

- 1) Dmitruk A. (2007), *Inicjatywa LEADER 1991-2006 a oś LEADER 2007-2013*, Warszawa
- 2) Futymski A., Kamiński R. (2008), *Budowanie lokalnej strategii rozwoju w ramach osi 4 Leader*, MRiRW, Warszawa
- 3) Gierulska J. (2009), *Podejście LEADER w Polsce*, MRiRW, Warszawa

Strony internetowe

<http://www.minrol.gov.pl> – strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi

<http://ksow.pl> – strona internetowa Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

<http://www.faow.org.pl> – strona internetowa Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich

<http://www.leaderplus.org.pl> – strona archiwalna Krajowej Sieci LEADER prowadzonej w ramach Pilotażowego Programu LEADER+

7. Uwagi do prowadzenia zajęć

Kształcenie w zakresie zagadnienia LEADER powinno być nastawione przede wszystkim na nabywanie i doskonalenie praktycznych umiejętności w zakresie korzystania ze wsparcia dostępnego w ramach podejścia LEADER. Z tego względu w procesie dydaktycznym należy do niezbędnego minimum ograniczyć ilość informacji przekazywanych uczniom w formie wykładu lub materiałów informacyjnych, zastępując je metodami interaktywnymi, w których uczniowie muszą samodzielnie definiować problemy i rozwiązywać stawiane przed

nimi zadania w oparciu o wiedzę przekazaną przez prowadzącego lub (co jest bardziej pożądane) pozyskane samodzielnie z dostępnych dla nich źródeł. Identyfikacja tych źródeł i zapoznanie się z treścią zawartych tam informacji jest ważnym elementem procesu kształcenia i jedną z umiejętności, które powinni opanować uczestnicy tego procesu.

Proponowany program nauczania zakłada, że każda szkoła realizująca ten program zidentyfikuje i nawiąże współpracę z lokalną grupą działania istniejącą na obszarze, gdzie jest zlokalizowana dana szkoła. Nigdzie nie powinno to stanowić problemu, gdyż w Polsce funkcjonuje 338 LGD, które swym działaniem obejmują łącznie obszar o powierzchni prawie 280 tys. km² (93% terenów kwalifikujących się do objęcia podejściem LEADER). Oznacza to, że sieć LGD pokrywa prawie wszystkie gminy w Polsce zaliczane do „obszarów wiejskich” (w ramach Osi 4 LEADER za obszary wiejskie uznaje się gminy wiejskie lub miejsko-wiejskie, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, oraz gminy miejskie liczące nie więcej niż 5 tys. mieszkańców). Zgodnie z przedstawioną wyżej propozycją programową wiedza przekazywana uczniom na temat wdrażania Osi 4 LEADER zostanie w przypadku każdej szkoły oparta na konkretnym przykładzie miejscowej LGD i jej działalności, zatem proces nauczania w tym zakresie można określić jako studium przypadku. Fakt, że analizowany podczas zajęć przypadek dotyczy uczniów, ich środowisk i miejsca zamieszkania, powinien pozytywnie wpływać na ich zaangażowanie w proces dydaktyczny.

Proponowana metoda nauczania oznacza, że materiał pomocniczy dla nauczycieli dotyczący zagadnień związanych z wdrażaniem Osi 4 LEADER będzie zawierać tylko wskazówki metodyczne, natomiast dane, informacje i materiały stanowiące o treści nauczania będą w przypadku każdej szkoły inne. Nauczyciel przedmiotu będzie musiał przed zajęciami dobrze rozpoznać źródła informacji dotyczących analizowanej LGD, aby w razie potrzeby móc udzielić uczniom wskazówek, gdzie powinni szukać informacji potrzebnych do wykonania zadania postawionego przez nauczyciela.

12. Moja wieś jutra

12. Moja wieś jutra

Barbara Kucharska

1. Cele kształcenia i wskaźniki osiągnięcia celów

1.1. Cele ogólne

- 1.1.1. Refleksja nad przyszłością wsi i obszarów wiejskich.
- 1.1.2. Refleksja nad przyszłością miejsca zamieszkania ucznia.
- 1.1.3. Analiza zmian wybranych cech miejsca zamieszkania i jego okolic.
- 1.1.4. Uświadomienie uczniom możliwości wpływu na kształt i przyszłość ich miejsca zamieszkania.

1.2. Planowane wskaźniki osiągnięcia celów, tj. pozyskana wiedza, nabyte umiejętności

Po zakończonym cyklu zajęć z zakresu tego tematu uczeń:

- 1.2.1. Potrafi określić kluczowe wyzwania stojące przed mieszkańcami obszarów wiejskich.
- 1.2.2. Potrafi dokonać diagnozy stanu i kierunków zmian własnej miejscowości.
- 1.2.3. Umie przygotować przedsięwzięcie (uproszczony projekt) zmierzające do realizacji wizji wsi jutra.
- 1.2.4. W przypadku zmian negatywnych – potrafi podjąć działanie zapobiegające.

2. Główne treści programowe

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
1	<p>Temat: Tendencje zmian na wsi i ich spodziewane rezultaty w perspektywie 20 lat</p> <p>Ogólna dyskusja uczniów o przyszłości wsi i obszarów wiejskich w perspektywie 20 lat</p> <p>Metodyka nauczania: przed przystąpieniem do dyskusji na zajęciach poprzedzających nauczyciel prosi uczniów, aby przemyśleli temat i aby przed następnymi zajęciami zastanowili się nad przyszłością polskiej wsi z perspektywy wszystkich poznanych dotychczas aspektów.</p> <p>Nauczyciel może przydzielić poszczególnym grupom uczniów różne rozdziały – bloki tematyczne. Dłuższa perspektywa – 20 lat – powinna uwolnić wyobraźnię uczniów.</p>	1

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
2	<p>Temat: Konkretyzacja zmian na przykładzie miejscowości zamieszkania uczniów w perspektywie 10 lat</p> <p>Moja wieś za 10 lat. Zdefiniowanie zadania na następne zajęcia zgodnie z celami opisanymi w punkcie 1. Wyobrażenie sobie własnej miejscowości za 10 lat, jak zmienią się jej zasoby, estetyka wsi, układ przestrzenny, ludzie i instytucje.</p> <p>Uczniowie przygotowują prezentację „Moja miejscowość za 10 lat” (5-8 minut). Perspektywa 10 lat powinna skłaniać do konkretyzacji wyobrażanych zmian. W uzasadnionych przypadkach prezentacje mogą być przygotowane przez zespoły 2-3-osobowe. W przypadku ucznia z dużego miasta – prezentacja zmian znanej uczniowi miejscowości wybranej do analizy w pierwszym bloku tematycznym. W miarę możliwości należy zapewnić uczniom dostęp do komputera i Internetu, zachęcać ich do przygotowania prezentacji w MS PowerPoint lub z wykorzystaniem plansz.</p> <p>Ćwiczenie: Prezentacja swoich miejscowości za 10 lat</p> <p>Cel: Konkretyzacja i umiejscowienie zmian zachodzących na wsi. Dodatkowo – utrwalanie umiejętności przygotowywania i przedstawiania prezentacji.</p> <p>Instrukcja dla nauczyciela:</p> <p>Przypominamy – nie ma złych prezentacji. Ważne jest pozytywne motywowanie wszystkich uczniów. Opis zmian miejscowości powinien uwzględniać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ogólną tendencję zmian. 2. Zmianę liczby mieszkańców. 3. Zmiany instytucji – zmiana ich funkcji; likwidacja lub pojawienie się nowych. 4. Punkty usługowe – zmiany. 5. Firmy – zmiany. 6. Organizacje – zmiany. 7. Czy ja będę mieszkał w tej miejscowości? Dlaczego? <p>Przebieg:</p> <p>Uczniowie po wprowadzeniu nauczyciela przedstawiają swoje miejscowości za 10 lat, opisując i komentując zmiany. Ważne jest wykorzystanie wiedzy przyswojonej w poszczególnych blokach tematycznych. Po prezentacji koleżanki i koledzy zadają pytania.</p> <p>Podsumowanie:</p> <p>Na koniec należy podsumować prezentacje, docenić pracę autorów i wspólnie się zastanowić, jakie tendencje zmian wyłoniły się w prezentacjach. Przejść do kolejnej części zajęć – do projektów.</p> <p>Materiały/zasoby:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Komputer i projektor multimedialny. 2. Papier flipchart lub inny dużego formatu. 3. Kolorowe markery. 	3

Lp.	Zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin
3	<p>Temat: Wdrażanie Osi 4 LEADER na przykładzie miejscowej lokalnej grupy działania i prowadzonej przez nią działalności</p> <p>Temat: Przyszłość zaczyna się dzisiaj – przykłady projektów mających wpływ na zmiany w miejscowości</p> <p>Przygotowanie zarysu projektu, który będzie przybliżał wieś jutra, lub będzie wskazywał sposoby przeciwdziałania zmianom niepożądanym.</p> <p>Do przygotowania tej części zajęć uczniowie powinni wykorzystać możliwości programów adresowanych do wsi. Mogą to być małe projekty programu LEADER lub inne z dostępnych programów.</p>	2
4	Podsumowanie całego cyklu zajęć	1

3. Ćwiczenia i zadania do przeprowadzenia

3.1. Ćwiczenia w trakcie zajęć

Ćwiczenie 1. Dyskusja na temat zmian na wsi w perspektywie 20 lat.

Ćwiczenie 2. Prezentacje uczniów „Moja miejscowość za 10 lat”.

Ćwiczenie 3. Prezentacja zarysu projektów.

3.2. Zadania poza salą lekcyjną

- Przygotowanie się do dyskusji.
- Przygotowanie prezentacji.
- Przygotowanie zarysu projektu.

4. Propozycje metod sprawdzania i oceny osiągnięć edukacyjnych ucznia

- Aktywność ucznia w dyskusji.
- Jakość prezentacji.
- Jakość zarysu projektu.

5. Literatura przedmiotu

1) *Pytania o przyszłość polskiej wsi*, Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich (2010), Warszawa

2) *Polska wieś 2010. Raport o stanie wsi* (2010), Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Warszawa

Strony internetowe

<http://www.fww.org.pl>

<http://www.odnowawsi.eu>

<http://www.odnowawsi.eu/serwis/index.php?id=205>

http://www.fdpa.org.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=523&Itemid=540&lang=pl

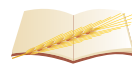
<http://www.stat.gov.pl/gus>

IRWiR PAN

Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej
w Brwinowie

ISBN 978-83-7518-273-6
Egzemplarz bezpłatny

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego